

ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ
ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΑΣΤΡΟΥΜΑΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Β. ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΥΡΩ-ΚΡΙΣΗ –
ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ Η ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΑΙ
ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΔΙΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
ΜΕΡΟΣ Α ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	9
A1- ΟΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ	10
A1.1 ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΥΚΛΩΜΑ	11
ΠΙΝΑΚΑΣ 1- ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΥΚΛΩΜΑ	12
A1.2 ΟΙ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	13
A1.3 ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ MUNDELL – FLEMING	15
A1.4 ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ DORNBUSCH	16
ΠΙΝΑΚΑΣ 2-ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ IS-LM	17
ΠΙΝΑΚΑΣ 3 -ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ MUNDELL - FLEMING	18
ΠΙΝΑΚΑΣ 4	19
ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΘΕΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	19
A1.5 Η ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	20
A2 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ	24
A2.1 Η οικονομική κρίση του 1929	25
ΠΙΝΑΚΑΣ 5-	29
A.Ε.Π. ΤΩΝ ΗΠΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ 1929	29
A2.2 ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΑΘΕΡΩΝ ΑΛΛΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΙΜΩΝ ΙΣΟΤΙΜΙΩΝ 1944-1971	30
A2.3 ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ	32
A2.4 Η ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΟΥ BRETTON WOODS	37
A2.5 ΟΙ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ 1970	39

A2.6 ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΔΕΚΑΕΤΙΩΝ	40
A3 ΕΥΡΩΖΩΝΗ – ΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ	44
A3.1 ΧΡΟΝΙΚΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	45
A3.2 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	46
A3.3 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	48
A3.4 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	49
ΜΕΡΟΣ Β ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ	51
B1 – Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΧ ΤΟΥ 2008 ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ	52
B1.1 Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2008	53
ΠΙΝΑΚΑΣ 6	56
ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΕΠ ΣΤΑ ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	56
B1.2 Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ	57
B1.3 Η ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ	60
B1.4 ΚΡΙΣΗ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	61
B1.5 ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	62
B2 – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΚΡΙΣΗΣ	63
B2.1 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΚΡΙΣΗΣ	64
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	68
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	70

ΠΙΝΑΚΟΛΟΓΙΟ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1- ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΥΚΛΩΜΑ	12
ΠΙΝΑΚΑΣ 2-ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ IS-LM	17
ΠΙΝΑΚΑΣ 3 -ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ MUNDELL - FLEMING	18
ΠΙΝΑΚΑΣ 4- ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΘΕΩΡΙΩΝ ΚΡΙΣΗΣ	19
ΠΙΝΑΚΑΣ 5 ΤΟ ΔΕΠ ΤΩΝ ΗΠΑ ΣΤΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 1929	29
ΠΙΝΑΚΑΣ 6 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΕΠ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	56

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συγκεκριμένη εργασία αναφέρεται στη κρίση που ταλανίζει την ευρωπαϊκή ένωση εδώ και κάποια χρόνια και επηρεάζει κατά συνέπεια τις ζωές όλων μας. Επειδή το θέμα είναι πολύπλοκο θα χρειαστεί μια εκτεταμένη ανάλυση του ζητήματος και των παραμέτρων αυτού.

Έτσι, λοιπόν θα χρειαστεί να αναλύσουμε τις οικονομικές κρίσεις όπως και διάφορα υποδείγματα με στόχο να κατέχουμε την απαραίτητη γνώση για να προχωρήσουμε σε μια εμπεριστατωμένη ανάλυση του ζητήματος.

Το Α μέρος λοιπόν παρέχει μια ανάλυση των κρίσεων ερευνώντας τι προκαλεί τις κρίσεις με βάση τα υποδείγματα των οικονομολόγων ενώ στη συνέχεια αναλύουμε τα ιστορικά γεγονότα με στόχο την ανάλυση της ευρωκρίσης σε παραλληλισμό με τις υπόλοιπες που έχει γνωρίσει ο κόσμος μας.

Επίσης για την καλύτερη κατανόηση της κρίσης είναι απαραίτητο να μελετήσουμε το περιβάλλον στο οποίο η κρίση αυτή επιβιώνει. Έτσι, απαραίτητη θεωρείται και μια ανάλυση στη δομή και τη λειτουργία της ευρωπαϊκής ένωσης.

Στο Β μέρος επιχειρούμε να αναλύσουμε την αρχή της κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο και τα αίτια που αυτή εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην απέναντι πλευρά του Ατλαντικού.

Οπότε αρχικά στο Β μέρος θα αναλύσουμε την αρχή της παγκόσμιας κρίσης στο αμερικανικό έδαφος και στη συνέχεια πως αυτή εξαπλώθηκε και μεταφέρθηκε στη γηραιά ήπειρο. Η κρίση στην ευρωζώνη έχει τρεις διαστάσεις και η περαιτέρω ανάλυση αυτών κρίνεται ως επιτακτική εφόσον επιθυμούμε ένα εμπεριστατωμένο αποτέλεσμα.

Τέλος εφόσον όλα τα παραπάνω έχουν επιτευχθεί θα πρέπει να παραθέσουμε ορισμένες σκέψεις και προτάσεις επάνω στο ζήτημα της κρίσης καθώς η ανάλυση στα προηγούμενα κεφάλαια μας παρέχει τη δυνατότητα λεπτομερειακής ανάλυσης του ζητήματος. Οι προτάσεις αυτές αναλύονται στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας και μας δίνει μια καθοδήγηση ως προς τις επιλογές που θα μπορούσαν να μας βγάλουν από την ύφεση.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα που επεξεργάζεται η συγκεκριμένη εργασία είναι η ευρωπαϊκή κρίση και οι τρεις διαστάσεις της. Οι διαστάσεις αυτές είναι η κρίση του τραπεζικού τομέα, η κρίση κρατικού χρέους και η έλλειψη επενδύσεων.

Καθώς το θέμα είναι εξαιρετικά περίπλοκο η ανάγκη για λεπτομερή ανάλυση είναι επιτακτική. Έτσι θα αναλύσουμε λεπτομερειακά τα δεδομένα που έχουμε με στόχο την έυρεση των λύσεων αντιμετώπισης της ευρωπαϊκής κρίσης.

Έτσι, στο Α' μέρος στο πρώτο κεφάλαιο αναλύουμε τη κρίση ως έννοια και στη συνέχεια αναλύουμε τις διακρίσεις των οικονομικών κρίσεων με βάση τα αίτια που τις προκαλούν σε ξεχωριστή βάση. Για την καλύτερη ανάλυση παραθέτουμε και εξηγούμε με βάση ποια εργαλεία οι οικονομολόγοι μελετούν διάφορα οικονομικά φαινόμενα όπως η κρίση. Τα εργαλεία αυτά είναι η καμπύλη IS-LM, το υπόδειγμα Mundell – Fleming και το υπόδειγμα Dornbusch. Οπότε τα αίτια αυτά βρίσκονται είτε σε μακροοικονομικές ή σε μικροοικονομικές ρίζες. Ακόμα αναλύουμε και την περίπτωση της θεωρίας του μαύρου κύκνου.

Ύστερα από την ανάλυση των εργαλείων αλλά και της κρίσης ως θεωρητική έννοια, σημαντικό είναι να επεξεργαστούμε και ιστορικά το ζήτημα της κρίσης με στόχο ο παραλληλισμός αυτός να μας διδάξει κατάλληλα ώστε να αποκτήσουμε διορατικότητα στο ζήτημα της κρίσης.

Στο τελευταίο κεφάλαιο του Α' μέρους αναλύουμε το περιβάλλον στο οποίο η κρίση εμφανίζεται σήμερα. Οπότε στο τρίτο κεφάλαιο του Α' μέρους επεξεργαζόμαστε την ευρωπαϊκή ένωση ιστορικά αλλά και στη διάρθρωσή της, η οποία ίσως και να επιτρέπει την επιβίωση της κρίσης με βάση τη σημερινή εικόνα της. Οπότε, γίνεται αναφορά στο χρονικό της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής ένωσης αλλά και στο χρονικό σχηματισμού της νομισματικής ένωσης. Επίσης παραθέτουμε κάποια στοιχεία για τον κεντρικό πυλώνα της ένωσης, την Ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα. Τέλος καταγράφουμε τη θεωρία των άριστων νομισματικών περιοχών με βάση την οποία σχηματίζονται οι νομισματικές ενώσεις μεταξύ των χωρών με στόχο να δούμε πως η θεωρία έγινε πράξη στο ζήτημα της Ε.Ε.

Στο Β' μέρος θα προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε εμπειρικά το ζήτημα της κρίσης. Για να γίνει αυτό αρχικά θα πρέπει να παραθέσουμε τα γεγονότα και τα αίτια της κρίσης του 2008 που ξεκίνησε στις ΗΠΑ και στη συνέχεια εξετάζουμε το πως αυτή μεταφέρθηκε στην Ευρώπη. Κατόπιν αναλύουμε την Ευρωπαϊκή κρίση ως φαινόμενο όπως επίσης και τις διαστάσεις αυτής, ενώ τέλος παραθέτουμε ορισμένα στοιχεία για τη κρίση κρατικών χρεών και το ισοζύγιο πληρωμών με σκοπό τη περαιτέρω λεπτομερειακή πληροφόρηση του αναγνώστη.

Στο τελευταίο κομμάτι της εργασίας παραθέτουμε τις προτάσεις αντιμετώπισης της ευρωκρίσης ύστερα από όλη αυτή την ανάλυση που έχουμε κάνει , ενώ παραθέτουμε και το επίκαιρο ζήτημα της Ευρωπαϊκής πολιτικής ενοποίησης που φαντάζει πλέον πιο επίκαιρο από ποτέ καθώς είναι αυτό το οποίο θα οδηγήσει στην ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής ένωσης και θα τη καταστήσει βιώσιμη και πιο κοντά από ποτέ στο τελικό στάδιο της άριστης νομισματικής ένωσης.

ΜΕΡΟΣ Α ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

A1- ΟΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ

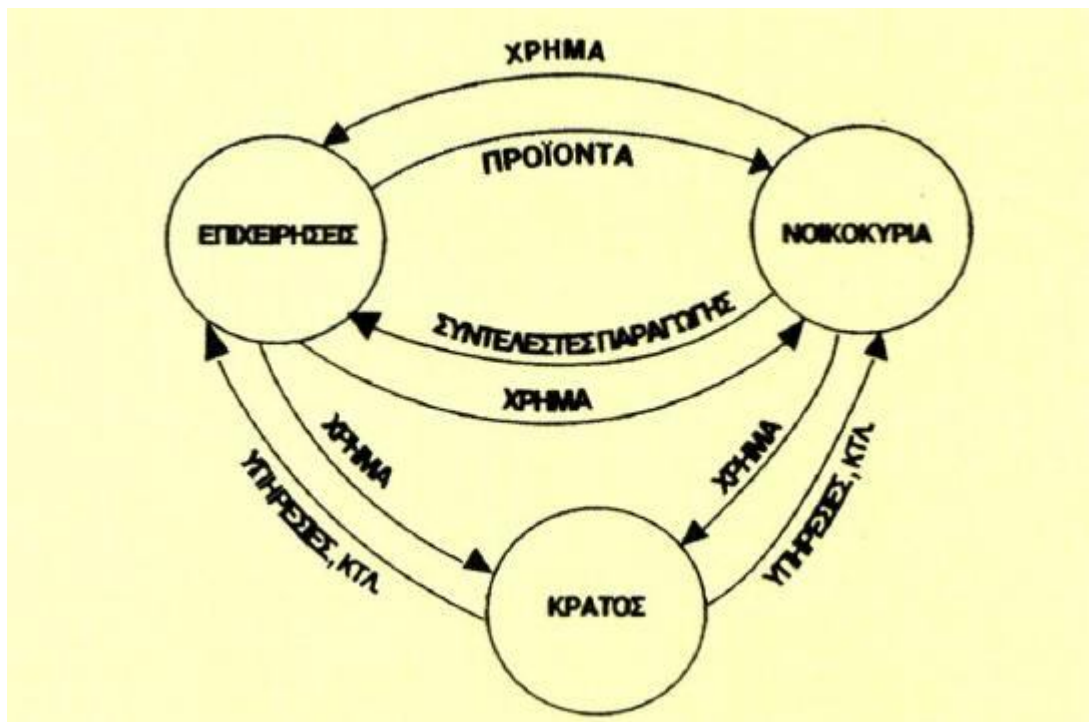
A1.1 ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΥΚΛΩΜΑ

Για να περάσουμε στην ανάλυση της κρίσης ως έννοια , σημαντικό είναι να αναλύσουμε το τρόπο λειτουργίας που διέπει το οικονομικό μας σύστημα.Μια οικονομία εμφανίζει ανάπτυξη και ευημερία όσο αυξάνει την παραγωγή της.Έτσι, όσο αυξάνεται ο αριθμός των παραγόμενων προϊόντων της οικονομίας τόσο μεγαλύτερη θα είναι και η κατανάλωσή της και τόσο θα αυξηθεί και το βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων που εντάσσονται σε αυτή.

Επίσης μια οικονομία μπορεί να εισάγει προϊόντα που δεν παράγει η ίδια αλλά και να δανείζεται από το εξωτερικό για να καλύπτει τις πληρωμές των εισαγωγών της.Όμως σε κάποιο σημείο θα κλιθεί να πληρώσει τους τόκους του κεφαλαίου που δανείστηκε για να εξοφλήσει τις εισαγωγές της.Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι η δυνατότητα ικανοποίησης των αναγκών μιας οικονομίας εξαρτάται από την ίδια την παραγωγή της.

Η παραγωγή κάθε οικονομίας γίνεται με βάση τον συνδυασμό των παραγωγικών συντελεστών της.Η οικονομική επιστήμη αναφέρει πως σαν παραγωγικοί συντελεστές θεωρούνται η εργασία, το κεφάλαιο, οι φυσικοί πόροι και η επιχειρηματικότητα.Συνδυάζοντας λοιπόν όλα αυτά οδηγούμαστε στην παραγωγή μιας οικονομίας.Στις σύγχρονες λοιπόν οικονομίες η συνολική παραγωγή περιστρέφεται γύρω από τρεις πυλώνες, τις επιχειρήσεις, το δημόσιο και τα νοικοκυριά.Έτσι, σχηματίζεται το οικονομικό κύκλωμα που αποτελεί τη βάση της λειτουργίας της οικονομίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1- ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΥΚΛΩΜΑ

Στο διάγραμμα βλέπουμε να απεικονίζεται το οικονομικό κύκλωμα με τους τρεις πυλώνες του , το κράτος , τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Αντίστοιχα βλέπουμε και τις ροές του χρήματος και των παραγωγικών συντελεστών.

A1.2 ΟΙ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Οι οικονομολόγοι έχουν παρατηρήσει ότι η πορεία μιας οικονομίας δεν είναι σταθερή και συχνά παρουσιάζει διακυμάνσεις που ποικίλουν στη συχνότητα, τη διάρκεια και την ένταση τους. Σε περιόδους μεγάλης οικονομικής δραστηριότητας αυτά τα μεγέθη αυξάνονται με ταχείς ρυθμούς, ενώ σε περιόδους μειωμένης δραστηριότητας ο ρυθμός αυτός μειώνεται ή τα μεγέθη παρουσιάζουν μείωση.

Έτσι λοιπόν έχει παρατηρηθεί από τους οικονομολόγους ότι τις περιόδους έντονης οικονομικής δραστηριότητας και ευημερίας συνήθως διαδέχονται περίοδοι κάμψης και ύφεσης της οικονομίας. Οι περίοδοι αυτοί ακολουθούνται από περιόδους ανάκαμψης και έτσι η οικονομική δραστηριότητα συνεχίζεται.

Οι οικονομικές διακυμάνσεις μεταδίδονται με το διεθνές εμπόριο και γι αυτό το λόγο οι ανεπτυγμένες βιομηχανικά χώρες εμφανίζουν συγχρονισμό στις οικονομικές διακυμάνσεις τους. Αυτό ισχύει σε μεγάλο βαθμό και για τις χώρες της Ευρώπης.

Οι οικονομικές διακυμάνσεις αναφέρονται πολλές φορές ως οικονομικός κύκλος. Στη πράξη κάθε οικονομικός κύκλος διαφέρει από τους άλλους στη διάρκεια την ένταση και τα άλλα χαρακτηριστικά τους ανάλογα με τη χώρα και τη χρονική περίοδο. Όλοι όμως οι οικονομικοί κύκλοι έχουν ορισμένες κοινές φάσεις στις οποίες οι οικονομολόγοι έχουν δώσει διάφορες ονομασίες. Αυτές οι κοινές φάσεις ονομάζονται και κορυφή, κάμψη ή ύφεση, βάθος και ανάκαμψη ή επέκταση.

Στη φάση της κορυφής η οικονομία βρίσκεται σε υψηλό επίπεδο απασχόλησης και παραγωγής, ενώ στη κάμψη παρατηρείται μείωση της παραγωγής και της απασχόλησης. Εφόσον η ύφεση είναι σοβαρή και μεγάλης διάρκειας τότε ονομάζεται και κρίση. Στη φάση του βάθους η απασχόληση και η παραγωγή φτάνουν στο χαμηλότερο επίπεδό τους για το συγκεκριμένο οικονομικό κύκλο.

Ο Keynes υποστήριξε ότι οι οικονομικές διακυμάνσεις προκαλούνται από τις μεταβολές της συνολικής ζήτησης οι οποίες οφείλονται κυρίως στις μεταβολές των

επενδύσεων .Λόγω της δυσκαμψίας των τιμών οι μεταβολές αυτές επηρεάζουν το μέγεθος του προϊόντος και της απασχόλησης.

Ορισμένοι κλάδοι δείχνουν μεγαλύτερη ευαισθησία από άλλους και επηρεάζονται νωρίτερα και σε μεγαλύτερο βαθμό.Οι κλάδοι που επηρεάζονται περισσότερο είναι εκείνοι που παράγουν επενδυτικά αγαθά και διαρκή καταναλωτικά αγαθά.Επίσης επηρεάζονται και οι τράπεζες καθώς στη διάρκεια της ύφεσης δημιουργούνται πολλές επισφαλείς απαιτήσεις.Η ζήτηση κατοικιών είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη στις οικονομικές διακυμάνσεις , όπως επίσης και τα προϊόντα που χρησιμοποιούνται για την ανέγερση και τον εξοπλισμό νέων στεγαστικών μονάδων.

A1.3 ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ MUNDELL – FLEMING

Για τη θεωρητική προσέγγιση στη διάκριση των οικονομικών κρίσεων οι οικονομολόγοι που μελετούν τους συσχετισμούς στην οικονομία χρησιμοποιούν διάφορα υποδείγματα με στόχο τη καλύτερη κατανόηση των οικονομικών φαινομένων που τους απασχολούν. Ένα από τα πιο γνωστά υποδείγματα είναι το υπόδειγμα Mundell Fleming.

Το υπόδειγμα Mundell Fleming αποτελεί επί δεκαετίες τη βάση πάνω στην οποία στηρίζεται ένα μεγάλο μέρος της βραχυχρόνιας ανάλυσης των διεθνών μακροοικονομικών φαινομένων. Είναι μία επέκταση του βασικού Κεϋνσιανού υποδείγματος IS-LM, σε συνθήκες ανοικτής οικονομίας με ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων. Το σημείο εκκίνησης του υποδείγματος είναι ότι στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών υπάρχει ακαμψία των τιμών, ενώ στις χρηματαγορές οι τιμές προσαρμόζονται άμεσα ώστε να επιτύχουν ισορροπία.

Στο υπόδειγμα εξετάζουμε όχι μόνο πως η δημοσιονομική και η νομισματική πολιτική θα επιδράσει σε βασικές ματβλητές του συστήματος αλλά κυρίως ποια οικονομική πολιτική πρέπει να υιοθετηθεί για να επιτευχθεί ο δύσκολος στόχος της ταυτόχρονης εσωτερικής και εξωτερικής ισορροπίας. Αυτό συνιστά το πρόβλημα της ανάθεσης των μέσων στους στόχους. Η διερεύνηση του προβλήματος της ανάθεσης θεμελιώθηκε στο υπόδειγμα.

Το γενικό συμπέρασμα του υποδείγματος είναι ότι εάν οι ασκούντες την οικονομική πολιτική έχουν δύο στόχους (εσωτερική και εξωτερική ισορροπία) και διαθέτουν δύο μέσα (δημοσιονομική και νομισματική πολιτική) για την επίτευξή τους, η άριστη ανάθεση των μέσων εξαρτάται τόσο από το ισχύον καθεστώς συναλλάγματος όσο και από το βαθμό κινητικότητας διεθνών κεφαλαίων.

Το υπόδειγμα δέχεται κάποιες υποθέσεις και με βάση αυτές και κάτω από φυσιολογικές συνθήκες η δημοσιονομική και νομισματική πολιτική μπορούν να οδηγήσουν σε βραχυχρόνια ταυτόχρονη ισορροπία, τον εσωτερικό και εξωτερικό τομέα της οικονομίας. Η βραχυχρόνια αυτή ισορροπία επιτυγχάνεται επειδή η ισορροπία του ισοζυγίου πληρωμών νοείται ως συμψηφισμός του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών με αυτό της κίνησης κεφαλαίων.

Η κατασκευή του υποδείγματος M-F στηρίζεται στη συμπλήρωση του υποδείγματος IS-LM με την προσθήκη του εξωτερικού τομέα ο οποίος αντανακλάται στο ισοζύγιο πληρωμών με την έννοια του ισοζυγίου επισήμων συναλλαγών. Το υπόδειγμα αναλύει τα βραχυχρόνια διεθνή μακροοικονομικά φαινόμενα τόσο σε καθεστώς σταθερών αλλά και κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών.

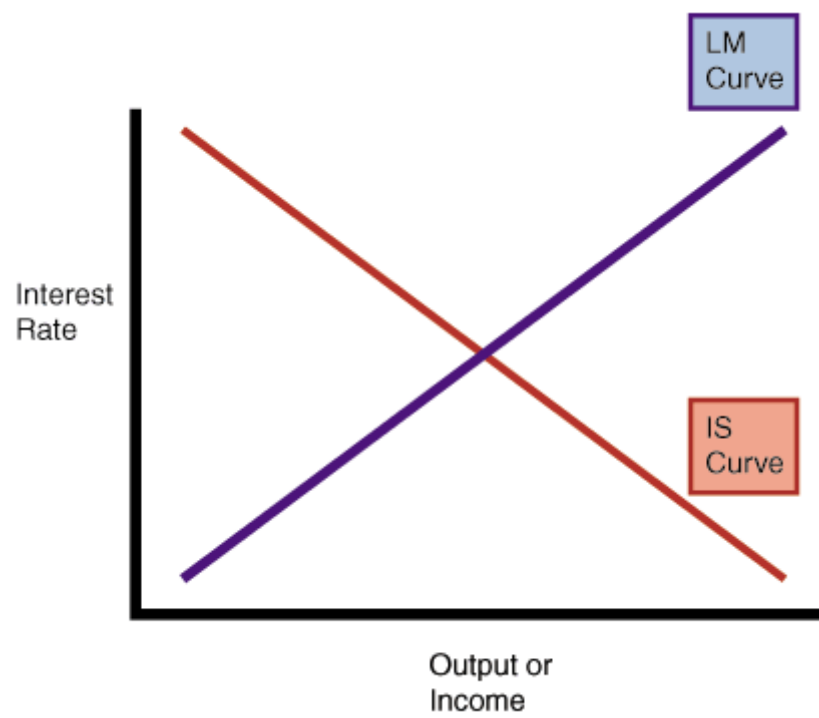
Όμως το υπόδειγμα αγνοεί τη διάκριση μεταξύ των ροών (όπως το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών) και αποθεμάτων (όπως το εξωτερικό χρέος). Επίσης υποθέτει πλήρη ακαμψία των τιμών με αποτέλεσμα να μη μπορεί να αναφερθεί στον προσδιορισμό του πληθωρισμού και τις επιπτώσεις του στην εσωτερική και εξωτερική ισορροπία. Τέλος υποθέτει στατικές προσδοκίες με αποτέλεσμα να θεωρεί ότι ισχύει συνεχώς η ισότητα μεταξύ εγχώριων και διεθνών επιτοκίων.

A1.4 ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ DORNBUSCH

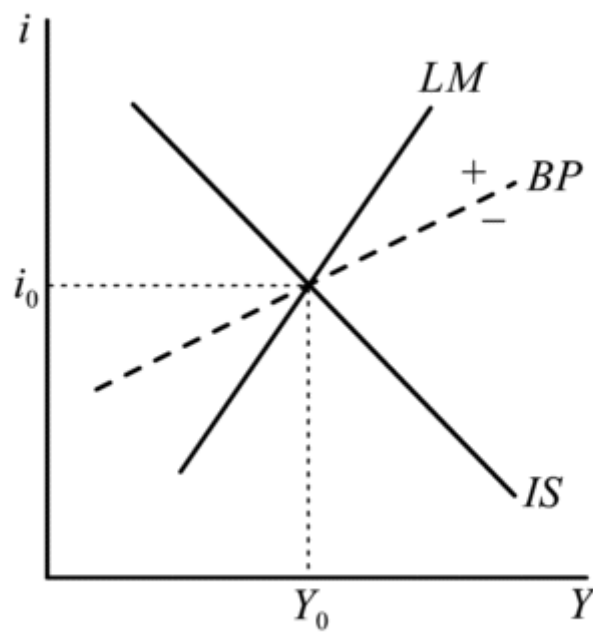
Το υπόδειγμα του Dornbusch αποτελεί σημαντική μετεξέλιξη του υποδείματος των Mundell-Fleming καθώς έχει μια λιγότερο ακραία προσέγγιση στο θέμα της προσαρμογής των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών. Αντί για σταθερές τιμές υποθέτει ότι το επίπεδο των τιμών προσαρμόζεται σταδιακά ώστε να εξισορροπήσει την αγορά αγαθών και υπηρεσιών. Αντί για στατικές προσδοκίες υποθέτει ορθολογικές προσδοκίες για τη μελλοντική εξέλιξη των ισοτιμιών οι οποίες οι οποίες θεωρητικά διακυμαίνονται ελεύθερα.

Το υπόδειγμα μπορεί να εξηγήσει την υπεραντίδραση των ονομαστικών ισοτιμιών σε νομισματικές μεταβολές αλλά και να περιγράψει την προσαρμογή της οικονομίας προς τη μακροχρόνια ισορροπία με πλήρη απασχόληση. Επίσης εξηγεί τη μεγάλη μεταβλητότητα των ονομαστικών ισοτιμιών και τη θετική τους συσχέτιση με τις πραγματικές ισοτιμίες, ως αποτέλεσμα τόσο πραγματικών αλλά και ονομαστικών διαταραχών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2-ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ IS-LM

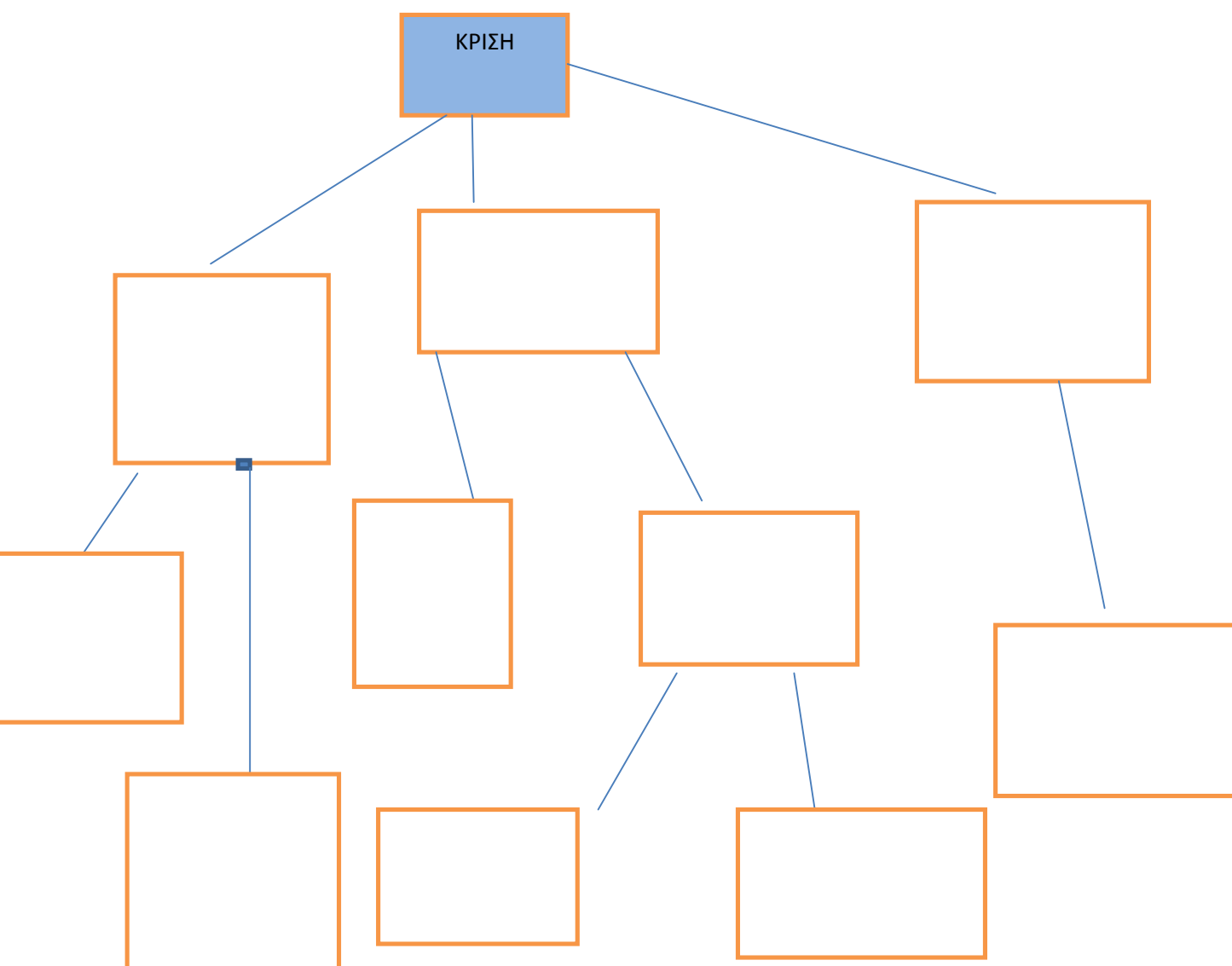

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 -ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ MUNDELL - FLEMING

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΘΕΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ
A TAXONOMY OF CRISIS THEORIES

A1.5 Η ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Με στόχο την ανάλυση των αιτιών της κρίσης οι οικονομική επιστήμη χρησιμοποιεί υποδείγματα , διαγράμματα και διάφορα άλλα εργαλεία για να επιτύχει την ορθή ανάλυση του αντικειμένου που επιτηρεί. Έτσι η κρίση μπορεί να αναλυθεί σε διάφορες θεωρίες οι οποίες εκλαμβάνουν τη κρίση ως αποτέλεσμα διαφορετικών δεδομένων. Όμως, όπως φαίνεται και στο παραπάνω διάγραμμα τα διαχωριστικά σημεία της κάθε ανάλυσης δεν είναι μακριά από τα σημεία των άλλων.

Έτσι, υπάρχουν τρεις διαφορετικές αναλύσεις για τη κρίση που βιώνουμε και η κάθε μια διαθέτει τη δική της άποψη για τα αίτια της κρίσης. Έτσι, οι θεωρίες βρίσκουν τη βάση τους σε –

- 1- Μικροοικονομικές ρίζες
- 2- Μακροοικονομικές ρίζες
- 3- Στη θεωρία του Μαύρου κύκνου

ΜΙΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΡΙΖΕΣ

Μια πλευρά της ανάλυσης δίνει έμφαση στις μικροοικονομικές ρίζες της οικονομικής απερισκεψίας. Σύμφωνα με αυτήν τη προσέγγιση το εκτεταμένο ρίσκο και η μόχλευση από πλευράς των χρηματοοικονομικών επενδυτών οφείλονται στα ανεπαρκή κίνητρα τα οποία με τη σειρά τους οφείλονται σε ανεπαρκείς ή ακατάλληλες κανονιστικές ρυθμίσεις του οικονομικού συστήματος.

Αυτή η ανάλυση θεωρεί ως επιτακτική την χρηματοοικονομική και λογιστική κανονιστική μεταρρύθμιση . Όμως υπάρχουν και άλλες απόψεις και διαφορετικές θέσεις ως προς τις αλλαγές που θα πρέπει να επιβληθούν ούτως ώστε η μεταρρύθμιση να καταστεί εφικτή και αποτελεσματική. Ακόμα υπάρχουν προεκτάσεις ως προς τις ηθικές διαστάσεις του θέματος καθώς η απληστία θεωρείται κατά πλειοψηφία ότι είναι η γεννεσιουργός αιτία των οικονομικών απερισκεψιών όπως το εκτεταμένο ρίσκο και τα μεγάλα ποσοστά της μόχλευσης.

Η θεωρία των μικροοικονομικών ριζών είναι με διαφορά η πιο δημοφιλής εξήγηση για τα αίτια που προκάλεσαν την κρίση και θεωρεί πως αυτή εμφανίστηκε λόγω της ανευθυνότητας , της απληστίας και του εκτεταμένου ρίσκου.

Ακόμα διάφορες δημοφιλείς προεκτάσεις της θεωρίας καταλογίζουν στην οικονομική απερισκεψία , στην απληστία και στη διαφθορά τα αίτια της κρίσης. Παρ' όλα αυτά η ανεξέλεγκτη απληστία προϋπήρχε ήδη στο οικονομικό σύστημα τις δεκαετίες του 1980 και του 1990 ενώ η παγκόσμια οικονομία βρισκόταν στο στάδιο της ανάπτυξης. Τελικά ούτε η απάτη της Enron ούτε οι ομολογίες υψηλού κινδύνου αποτέλεσαν την αρχή μιας παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

Από την εμφάνιση της κρίσης το 2007 οι οικονομολόγοι που παρακολουθούσαν τα δρώμενα έχουν αναδείξει ορισμένα σημεία του συστήματος που χρήζουν μεταρρύθμισης. Τέσσερα συγκεκριμένα , είναι αυτά που ξεχωρίζουν. Αυτά είναι οι πρακτικές αποζημίωσης , ο προστατευτισμός , η μόχλευση και η αποτίμηση της αγοράς.

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΡΙΖΕΣ

Η δεύτερη εκτίμηση υποστηρίζει ότι το μακροοικονομικό περιβάλλον συνέβαλε στην εκτεταμένη μόχλευση και στο εκτεταμένο ρίσκο που εμφανίστηκε στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα.

Δύο κύριοι παράγοντες συνέβαλαν στην διαμόρφωση ενός τέτοιου περιβάλλοντος. Αρχικά η αμερικανική και παγκόσμια νομισματική πολιτική στάση έχουν επικριθεί ως άκρως επεκτατικές , γεγονός που θεωρείται πως βοήθησε την εκτεταμένη μόχλευση και τη λανθασμένη αποτίμηση διαφόρων στοιχείων του ενεργητικού.

Ακόμα υποστηρίζεται ότι οφείλεται και στη ροή ξένων καταθέσεων στις ΗΠΑ που έφερε ως αποτέλεσμα τη μείωση των επιτοκίων. Για τους υποστηρικτές αυτής της άποψης οι διάφοροι μακροοικονομικοί παράγοντες πρέπει να αναθεωρηθούν με στόχο την αποφυγή μελλοντικών κρίσεων.

Η δεύτερη εκτίμηση θεωρεί ότι στο επίκεντρο της κρίσης βρίσκονται οι μακροοικονομικές ανισορροπίες οι οποίες γιγαντώθηκαν τα τελευταία δέκα χρόνια , όπως επίσης και η εξέλιξη της χρηματοοικονομικής αγοράς και οι καινοτομίες αυτής. Πέρα από τις μικροοικονομικές ρίζες και τις αποτυχημένες ρυθμίσεις οι

παράγοντες που επέτρεψαν μια εκτεταμένη ελευθερία στις χρηματαγορές επέφεραν τελικά σαν αποτέλεσμα τη χρηματοοικονομική απερισκεψία.

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΥ ΚΥΚΝΟΥ

Η Τρίτη εκτίμηση βρίσκει τη βάση της στη μηχανολογία. Αυτή θεωρεί πως το πρόβλημα δεν βρίσκεται στις μικροοικονομικές ή στις μακροοικονομικές ρίζες αλλά περισσότερο στην αντοχή του χρηματοοικονομικού συστήματος σαν σύνολο.

Αντί λοιπόν να δίνει έμφαση στις πρωταρχικές αιτίες της βάσης του συστήματος βλέπει την αναταραχή στις χρηματοπιστωτικές αγορές ως ένα πολύ σπάνιο φαινόμενο, κάτι δηλαδή σαν τη περίπτωση ενός μαύρου κύκνου (black swan). Στην περίπτωση αυτή ένα σοκ μειωμένης έκτασης έθεσε σε λειτουργία μια αλυσιδωτή αντίδραση μέσα στο σύστημα, η οποία έφτασε να απειλεί σοβαρά ολόκληρη την παγκόσμια οικονομία

Ως λύση λοιπόν σε αυτή τη περίπτωση οι υποστηρικτές της θεωρίας του μαύρου κύκνου θεωρούν πως πρέπει το σύστημα ως όλον να θωρακιστεί για να αποφευχθεί η πτώση του.

Τα πολύπλοκα συστήματα έχουν τη προδιάθεση για την εμφάνιση σφαλμάτων και όσο πιο πολύπλοκα είναι τα συστήματα , τόσο πιο καταστροφικό θα ήταν ένα σφάλμα στη διάρθρωσή του. Οι χρηματαγορές είναι συνυφασμένες με το ρίσκο αλλά δεν είναι προετοιμασμένες να αντιμετωπίσουν ακραία φαινόμενα μέσα στο σύστημα. Όταν λοιπόν τέτοια φαινόμενα εμφανίζονται , ολόκληρο το σύστημα κινδυνεύει να καταρρεύσει.

Ελάχιστοι οικονομολόγοι θεωρούν πως η σημερινή κρίση υπήρξε η περίπτωση του μαύρου κύκνου. Αρκετοί βέβαια δίνουν βάση σε σημεία της θεωρίας και τη θεωρούν αξιόλογη και χρήσιμη όσον αφορά τη διόρθωση της διάρθρωσης του συστήματος. Υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι οι στρατηγικές διαχείρισης κινδύνου αύξησαν δραματικά τη πολυπλοκότητα του συστήματος και ταυτόχρονα μείωσαν τη διαφορετικότητά του καθώς όλοι οι συμμετέχοντες στη χρηματοοικονομική αγορά χρησιμοποιούσαν παρόμοιες στρατηγικές και ως αποτέλεσμα γίνονταν όλοι πιο ευάλωτοι στα ίδια γεγονότα.

Έτσι , η υπόθεση του μαύρου κύκνου σε μια δεύτερη ματιά είναι πιο πειστική.Οι μεγάλες κρίσεις θεωρούνται πως δεν είναι ένα φαινόμενο που συμβαίνει μια φορά στα εκατό χρόνια, αλλά είναι μια ευγενής «περιουσία» ή «κληρονομιά» ενός σχετικά εύθραυστου συστήματος. Εφόσον ισχύει κάτι τέτοιο , οι προσπάθειες πρέπει να επικεντρωθούν στη βελτίωση της σταθερότητας του συστήματος εξ ολοκλήρου.

Συμπερασματικά λοιπόν και οι τρεις εκδοχές για την προέλευση της κρίσης έχουν σημεία όπου χρήζουν ανάλυσης από τους ειδικούς με στόχο την αποφυγή νέων κρίσεων με τα ίδια αίτια. Κάθε θεωρία έχει να μας προσφέρει κάτι στη κατανόηση και τη καταπολέμηση της κρίσης , ενώ ενδεικτικό της ορθότητάς τους είναι οτι εμφανίζουν πολλά κοινά σημεία μεταξύ τους στις προσφερόμενες λύσεις.Για παράδειγμα δεν προτείνει μονάχα μια θεωρία την αναθεώρηση της μεγάλης ελευθερίας στην αγορά παραγώγων , όπως επίσης δεν αναφέρει μονάχα μια θεωρία την ανάγκη επαναθεώρησης βασικών σημείων του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος.

Έτσι μια μετριοπαθής υπόθεση οτι η αλήθεια βρίσκεται κάπου στη μέση μας οδηγεί προς την σωστή κατεύθυνση για την έρευνα των αιτιών της κρίσης χωρίς να αφαιρεί απόλυτα διάφορους παράγοντες που θα μπορούσαν να φανούν εξαιρετικά χρήσιμοι στην ανάλυση των καταστάσεων.

Α2 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ

A2.1 Η οικονομική κρίση του 1929

Για να κατανοηθεί η σημασία των οικονομικών διακυμάνσεων αξίζει να αναφερθούμε στα χαρακτηριστικά της κρίσης του 1929 , η οποία ήταν ένα απο τα μεγαλύτερα γεγονότα του περασμένου αιώνα και ήταν τόσο σοβαρή ώστε είχε επικρατήσει με την ονομασία Η Μεγάλη Κρίση (the great dipression). Η κρίση ξεκίνησε στις ΗΠΑ και εξαπλώθηκε και σε άλλες χώρες προκαλώντας σοβαρή αποδιοργάνωση στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1920, στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής ξεκίνησε μια νέα περίοδος άνθησης , καθώς το κραχ του 1907 είχε ξεπεραστεί .Οι οικονομικές προβλέψεις ήταν αρκετά ευοίωνες και στην Αμερικανική κοινωνία επικρατούσε η εντύπωση πως εάν οι πολίτες ακολουθήσουν το τότε ρεύμα του καπιταλισμού, το βιοτικό τους επίπεδο θα βελτιωνόταν ραγδαία.

Οι προβλέψεις για αρκετό διάστημα φαινότουσαν εφικτές , όμως οι εξελίξεις έμελε τελικά να τις διαψεύσουν. Η Τρίτη 21 Οκτωβρίου 1929 θεωρείται ως η αρχή της κρίσης καθώς μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα εξαφανίστηκαν από τη Wall Street 40 δισεκατομμύρια δολάρια με τη πτώση των τιμών των μετοχών να είναι δραματική ενώ γρήγορα επικράτησε πανικός στην αγορά .

Οι αδυναμίες του τότε συστήματος ήταν η πολύ άνιση διανομή του εισοδήματος, το ανεπαρκώς ελεγχόμενο τραπεζικό σύστημα, η αδυναμία των χωρών της Ευρώπης να αποπληρώσουν δάνεια προς τις ΗΠΑ , αλλά και η εμμονή που επέδειξε το κογκρέσο στη θεώρηση ότι ο προϋπολογισμός έπρεπε να διατηρείται ισοσκελισμένος. Οι προσδοκίες για μια γρήγορη οικονομική ανάκαμψη υπήρχαν , όμως για άλλη μια φορά διαψεύστηκαν καθώς η ύφεση δεν σταμάτησε σύντομα και όσο περνούσε ο καιρός έδειχνε να βαθαίνει

Τελικά το εθνικό εισόδημα των Ηνωμένων Πολιτειών το έτος του 1930 μειώθηκε κατά 14% , ενώ την επόμενη χρονιά έπεσε κατά 25,3%. Το 1932 η ύφεση εξακολούθησε να βρίσκεται στο 25% και τελικά μέχρι το 1933 ολόκληρη η οικονομική άνθηση της δεκαετίας του 1920 είχε εξαλειφωθεί μέχρι το 1933.

Ενδεικτικές της συνεχιζόμενης ύφεσης είναι οι μαζικές χρεοκοπίες τραπεζών ανά έτος. Έτσι , το 1929 659 τράπεζες δήλωσαν χρεοκοπία. Το 1930 αυτός ο αριθμός έφτασε τις 1350. Το 1931 τις 2293 και έκλεισε το 1932 με τη χρεοκοπία 1453

τραπεζών. Τελικά το 1933 χρεοκόπησαν μονάχα 39 τράπεζες καθώς δεν είχε μείνει και μεγάλος αριθμός τραπεζών στην αγορά.

Το Μάρτιο του 1930 στις ΗΠΑ υπήρχαν 4 εκατομμύρια άνεργοι ενώ το 1931 αυτός ο αριθμός είχε φτάσει τα 8 εκατομμύρια. Από το 1929 μέχρι το τέλος του 1932 85.00 επιχειρήσεις είχαν χρεοκοπήσει ενώ απί 87 δισεκατομμύρια δολάρια η συνολική αξία των μετοχών είχε φτάσει τα 19. Επίσης μέχρι το τέλος του 1932 η ανεργία είχε φτάσει τα 12 εκατομμύρια. Ακόμα το αγροτικό εισόδημα και η βιομηχανική παραγωγή είχαν μειωθεί κατά 50%. Το συνολικό ακαθάριστο προϊόν το 1933 είχε πέσει κατά 54% από την αρχή της κρίσης το 1929.

Το κόστος της κρίσης σε ανθρώπινο επίπεδο ήταν μεγάλο καθώς μεγάλος αριθμός ανθρώπων οδηγήθηκε στην εξαθλίωση με τη κατακόρυφη πτώση του βιοτικού επιπέδου. Είναι πλέον εμπειρικά αποδεδειγμένο πως η κρίση διαλύει τον κοινωνικό ιστό του κράτους,

Την εποχή εκείνη πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής ήταν ο Herbert Hoover , ο οποίος αρχικά δεν αντέδρασε χρησιμοποιώντας κάποιο μέσο νομισματικής πολιτικής , αντίθετα όταν είδε ότι η κρίση βάθαινε αποφάσισε να ακολουθήσει ένα κλασικό δρόμο, αυτό της μείωσης των δαπανών. Όμως , η ιστορία δίδαξε πως με την εφαρμογή μέτρων λιτότητας και με την απεγνωσμένη προσπάθεια να περιοριστεί το έλλειμμα, το μοναδικό πράγμα που επετύγγανε ήταν η επιδείνωση της κρίσης και η συνέχιση των ελλειμάτων.

Η κυβέρνηση Hoover είχε τη δυνατότητα να περάσει σε εκτεταμένη έκδοση χρήματος, όμως ποτέ δεν ακολουθήθηκε αυτή η διαδικασία ως μέτρο δημοσιονομικής πολιτικής. Κατά τη διάρκεια της μεγάλης ύφεσης , οι χώρες που λειτουργούσαν καπιταλιστικά , κινούνταν με βάση τον κανόνα του χρυσού (gold standard). Οι κανόνες του χρυσού εμπόδιζαν την ένεση ρευστότητας στην αγορά με στόχο την αποτροπή εκβάθυνσης της κρίσης. Ο κανόνας του χρυσού λειτουργούσε με βάση διάφορες σταθερές ισοτιμίες μεταξύ νομισμάτων και με βάση ξεχωριστής ισοτιμίας των νομισμάτων με το χρυσό. Οι κυβερνήσεις δεσμεύτηκαν να συνδυάσουν την ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί με μια προκαθορισμένη ποσότητα χρυσού. Έτσι, αφού δεν υπήρχε η δυνατότητα παραγωγής νέας και επιπρόσθετης ποσότητας χρυσού, τότε ο ο κανόνας έδειχνε να εγγυάται μια σταθερή προσφορά χρήματος σε κάθε οικονομία. Έτσι, ο κανόνας επιβίωσε για πολλά χρόνια και η παγκόσμια αγορά κινούνταν στους ρυθμούς του καθώς είχε επιτύχει μια σταθερότητα τιμών, καθώς άλλωστε αυτός ήταν και ο λόγος σχεδιασμού του.

Η κυβέρνηση Hoover λοιπόν βρέθηκε χωρίς επιλογή για εισροή ρευτού από τη κεντρική οικονομική διοίκηση της εποχής. Ο κανόνας του χρυσού το απαγόρευε. Έτσι, η ανεργία εκτοξεύθηκε στα ύψη, καθώς αμέτρητες επιχειρήσεις έκλειναν, ενώ ο τραπεζικός τομέας δεχόταν μεγάλο πλήγμα με τη κατάρρευση χιλιάδων τραπεζών. Τελικά το έτος του 1931 οι Σκανδιναβικές χώρες και η Μεγάλη Βρετανία αποχώρησαν από τον κανόνα του χρυσού καθώς θεωρούσαν πως η συγκεκριμένη ποσότητα χρήματος εν μέσω ύφεσης αποτελούσε πρόβλημα για τον χειρισμό της κατάστασης και στην έξοδο από την κρίση. Ο πρόεδρος Hoover δεν ασπάστηκε την κίνηση αυτή και έτσι, στις εκλογές του 1932 ηττήθηκε από τον πολιτικό αντίπαλό του, τον Franklin Roosevelt, ο οποίος πέτυχε μια ευρεία εκλογική νίκη καθώς είχε θέσει σαν προεκλογική δέσμευσή του στον αμερικανικό λαό μια νέα συμφωνία (ή αλλιώς ένα new deal). Έτσι και έγινε λοιπόν καθώς ένα από τα πρώτα μέτρα του νέου προέδρου ήταν η αποχώρηση των ΗΠΑ από τον κανόνα του χρυσού με στόχο την ένεση ρευστότητας στην αγορά και την δυνατότητα απόκτησης μιας νέας πιο ευέλικτης νομισματικής πολιτικής. Έτσι, ο κανόνας του χρυσού έφτασε στο τέλος του και οι περισσότερες χώρες τον εγκατέλειψαν και αυτές με τη σειρά τους, μέσα στα επόμενα χρόνια.

Με αυτό το τρόπο ξεκίνησε μια νέα οικονομική εποχή, η εποχή του new deal. Βέβαια, παρά τις πολυάριθμες αξιοπρεπείς προτάσεις που περιείχε, το new deal δεν κατάφερε να σημάνει άμεσα το τέλος της μεγάλης ύφεσης που μάστιζε. Τελικά η οικονομία των ΗΠΑ κατάφερε να ανακάμψει και να ακμάσει ύστερα από πολλά χρόνια και κυρίως ύστερα από το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου. Οι ΗΠΑ ύστερα από τη λήξη του πολέμου ήταν η μόνη χώρα-πιστωτής ενώ πολλές άλλες βρίσκονταν να αντιμετωπίζουν και να προσπαθούν να επουλώσουν τις πληγές που είχε επιφέρει ένας τόσο εκτεταμένος πόλεμος. Για πρώτη φορά παγκοσμίως κυριαρχούσε μονάχα ένα νόμισμα και ο καπιταλισμός είχε πλέον περάσει από τη φάση των πολλαπλών καπιταλιστικών κέντρων σε ένα σύστημα με ένα μονάχα μεγάλο οικονομικό κέντρο. Εν ολίγοις το δολάριο και η Wall Street κυριαρχούσαν σε όλη την υφήλιο. Οι new dealers με οξυδέρκεια έφτασαν στην συνειδητοποίηση ότι παρουσιαζόταν μπροστά τους μια σπάνια ευκαιρία καθώς είχαν τη μοναδική στα χρονικά δυνατότητα να εγκαθιδρύσουν ένα νέο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα που θα είχε ως κεντρικό πυλώνα το αμερικανικό νόμισμα, με αποτέλεσμα να παγιώσουν τη παγκόσμια πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ για όσο περισσότερο μπορούσαν.

Βέβαια, οι new dealers γνώριζαν πως η οικονομία είχε ανακάμψει κυρίως λόγω της νίκης των ΗΠΑ στον Β παγκόσμιο πόλεμο σε συνδυασμό με τις διάφορες άλλες συγκυρίες της εποχής. Έτσι γνώριζαν πως δεν κατάφεραν να νικήσουν ουσιαστικά την κρίση, έτσι φοβόντουσαν μια νέα κρίση θα μπορούσε να χαλάσει τα σχέδια της αμερικανικής ηγεμονίας. Επίσης, τους κραδασμούς του κραχ 1929 είχε απορροφήσει και η διεθνής αγορά με αποτέλεσμα το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα να μην καταρρεύσει. Αυτό, βέβαια σε μια εποχή όπου τα μεγάλα καποταλιστικά κέντρα ήταν πολλαπλά, πράγμα που δεν συνέβαινε στην μεταπολεμική περίπτωση καθώς τότε ο ηγεμόνας ήταν ένας. Μια νέα αναπάντεχη οικονομική κρίση φόβιζε τους new dealers καθώς επικρατούσε η άποψη της έλλειψης οικονομικών κέντρων που θα ήταν ικανά να απορροφήσουν τους κραδασμούς από τη κρίση και η παγκόσμια οικονομική κατάρρευση πλέον θεωρούνταν αναπόφευκτη καθώς ολόκληρο το σύστημα ήταν βασισμένο στο δολάριο. Με βάση αυτές τις συνθήκες ήταν απαραίτητο να διασφαλιστεί ότι δεν θα υπάρξει μια νέα αντίστοιχα δυνατή κρίση.

Αυτό το πρόβλημα ήταν που επέφερε τη δημιουργία του νέου σχεδίου των new dealers. Το νέο αυτό σχέδιο εγκαθιδρύθηκε στη πασίγνωστη συνδιάσκεψη του Bretton Woods. Στο Bretton Woods σχεδιάστηκε ένα νέο οικονομικό σχέδιο στα πλαίσια του οποίου θα λειτουργούσε στο εξής η παγκόσμια οικονομία. Ο κεντρικός άξονας του σχεδίου ήταν το αμερικανικό δολάριο, ενώ παράλληλα μέσω του σχεδίου καθιερώθηκαν νέοι οικονομικοί μηχανισμοί οι οποίοι ως σκοπό τους είχαν τη απορρόφηση των κραδασμών των κρίσεων με απώτερο στόχο τη ενίσχυση της προστασίας του συνολικού συστήματος.

Η συμφωνία που θεσπίστηκε στο Bretton Woods ήταν ιδιαίτερος πολύπλοκη και εξεζητημένη, με αποτέλεσμα η άμεση εφαρμογή της να καθιστάται εξαιρετικά δύσκολη. Έπρεπε να περάσουν περίπου 15 χρόνια για να εφαρμοστεί πλήρως το συμφωνημένο σχέδιο του 1944.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5-

Α.Ε.Π. ΤΩΝ ΗΠΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ 1929

Α2.2 ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΑΘΕΡΩΝ ΑΛΛΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΙΜΩΝ ΙΣΟΤΙΜΙΩΝ 1944-1971

Τον Ιούλιο του 1944 ο Β΄ παγκόσμιος πόλεμος δεν είχε λήξει ακόμα. Η κυβέρνηση Hoover απέστειλε προσκλήσεις προς διάφορες κυβερνήσεις της εποχής με σκοπό την προσέλευση αυτών στη προκαθορισμένη συνδιάσκεψη στο Bretton Woods. Η αμερικανική πλευρά ήταν αποφασισμένη να καταλήξει σε μια νέα συμφωνία στη επερχόμενη συνδιάσκεψη.

Έτσι, τελικά τον Ιούλιο του 1944 730 αντιπρόσωποι από διάφορες χώρες συναντήθηκαν σε αμερικανικό έδαφος και συγκεκριμένα στο New Hampshire στο πολυτελές ξενοδοχείο Mount Washington που βρισκόταν κοντά στην του Bretton Woods. Οι συνδιασκέψεις χαρακτηρίστηκαν από έντονες διαπραγματεύσεις και διήρκεσαν τρεις εβδομάδες. Εν τέλει όλες οι πλευρές κατέληξαν σε συμφωνία εγκαθιδρώντας έτσι τους νόμους που θα διέπαν τη μεταπολεμική παγκόσμια νομισματική τάξη.

Οι βασικοί πυλώνες του νέου σχεδίου ήταν ο καθορισμός του νέου συστήματος νομισματικών ισοτιμιών και η συλλογική προσπάθεια για την ανοικοδόμηση των κατεστραμμένων οικονομιών της Ευρωπαϊκής ηπείρου και της Ιαπωνίας. Ωστόσο, τα βαθύτερα ζητήματα που απασχόλησαν τους παρευρισκόμενους ήταν το νέο θεσμικό πλαίσιο που θα αποσοβούσε μια νέα μεγάλη ύφεση και η επιτήρηση αυτού του θεσμικού πλαισίου από διάφορους μη κυβερνητικούς φορείς. Τα δύο αυτά σημαντικά ζητήματα αποτέλεσαν εστίες αντιπαράθεσης και σύγκρουσης μεταξύ των οικονομολόγων. Στη συνδιάσκεψη του Bretton Woods η αντιπαράθεση μεταξύ του τότε εκπροσώπου των ΗΠΑ, Dexter White και του διάσημου οικονομολόγου που δρούσε για λογαριασμό της βρετανικής κυβέρνησης John Maynard Keynes μονοπώλησε παρόλο που ο Dexter White ήταν γνωστό πως ενστερνιζόταν τις γεικότερες απόψεις του αντιπάλου του και θεωρούνταν από την οικονομική τάξη ως υποστηρικτής και διακυρηγμένος Κεϊνσιανιστής.

Με τη λήξη της συνεδρίασης στο Bretton Woods ιδρύθηκαν δύο θεσμοί. Ο θεσμός του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και η διεθνής τράπεζα ανασυγκρότησης και ανάπτυξης, η οποία αργότερα μετατράπηκε στη σημερινή παγκόσμια τράπεζα. Αποστολή του διεθνούς νομισματικού ταμείου ήταν να επεμβαίνει και να διασώζει κατεστραμμένες οικονομίες με τη μορφή κρατικού δανεισμού με στόχο την αντιμετώπιση εκτεταμένων κρατικών ελλειμάτων στο ισοζύγιο πληρωμών. Η χορήγηση δανείων υπό αυστηρούς όρους θα βοηθούσε στη σταδιακή προσαρμογή με στόχο την αύξηση των εξαγωγών της ασθενικής οικονομίας και κατά συνέπεια την αύξηση των εισαγωγών κεφαλαίων και τελικά την ισοστάθμιση του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών.

Η παγκόσμια τράπεζα είχε το πόστο μια παγκόσμιας επενδυτικής τράπεζας η οποία είχε ως αρμοδιότητα την χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων στις ασθενικές οικονομίες και στην τότε συγκυρία συγκεκριμένα την χρηματοδότηση περιοχών που είχαν πληγεί από τον καταστροφικό Β΄ παγκόσμιο πόλεμο.

Ο θεσμός του Bretton Woods δεν υπάρχει πλέον, το τέλος του σηματοδοτήθηκε το 1971 και σήμανε την εισαγωγή της παγκόσμιας οικονομίας σε ένα νέο σύστημα μεταβλητών νομισματικών ισοτιμιών.

Η βασική προσέγγιση του συστήματος του Bretton Woods ήταν ότι έκαστο νόμισμα θα είχε μια παγιωμένη ισοτιμία σε σχέση με το δολάριο. Οι ΗΠΑ δεσμεύτηκαν να κλειδώσουν τη σύνδεση του δολαρίου με το χρυσό στα 35 δολάρια ανα ουγκιά, με απώτερο στόχο τη δημιουργία της αναγκαίας εμπιστοσύνης στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Η πιο τολμηρή πρόταση που ακούστηκε στη συνδιάσκεψη του Bretton Woods ήταν η τοποθέτηση του John Maynard Keynes. Ο εκπρόσωπος της Βρετανίας πρότεινε τη δημιουργία μιας Διεθνούς Νομισματικής Ένωσης στην οποία θα κυριαρχούσε ένα μοναδικό παγκόσμιο νόμισμα για όλα τα καπιταλιστικά κράτη, όπως επίσης και τη δημιουργία μιας Διεθνούς Κεντρικής Τράπεζας.

Πρόσφατα ο πρώην γενικός διευθυντής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου επανέφερε την ιδέα του Keynes σε μια συνέντευξη που παραχώρησε στο BBC, θεωρώντας πως αυτή είναι η λύση στη κρίση που μαστίζει από το 2008. Η λύση αυτή προσέφερε τα θετικά ενός κοινού νομίσματος όπως επίσης προέβλεπε και θεσμούς που θα απορροφούσαν διάφορες οικονομικές αναταραχές με σκοπό τη διατήρηση αυτής της αρχής που χαρακτήριζε την παγκόσμια οικονομική ένωση.

A2.3 ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ανάλυση του χαρακτήρα του διεθνούς νομισματικού ταμείου και της δράσης αυτού στις οικονομίες που παρεμβαίνει, μέσω μιας ιστορικής αναδρομής στη πορεία του οργανισμού μέσα στις δεκαετίες ζωής του και μέσω αναφοράς στη σύγχρονη δράση του στις χώρες που επενέβη.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Κατά τη διάρκεια της μεγάλης οικονομικής ύφεσης που ξεκίνησε το 1929 και εντάθηκε μέσα στη δεκαετία του 1930 οι χώρες προσπάθησαν να εμποδίσουν τους πολίτες τους από το εξωτερικό εμπόριο με άλλες χώρες ενώ παράλληλα υποτίμησαν τα νομίσματά τους για να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητά τους. Αυτά τα μέτρα τελικά δεν λειτούργησαν προς όφελος των χωρών καθώς είχαν ως αποτέλεσμα την εμφανή πτώση του διεθνούς εμπορίου και τη πτώση του βιοτικού επιπέδου σε πολλές χώρες. Έτσι τέθηκαν τα θεμέλια για τη δημιουργία ενός οργανισμού που θα είχε ως σκοπό του την επίβλεψη του παγκόσμιου νομισματικού συστήματος. Ο διεθνής αυτός οργανισμός θα βοηθούσε το οικονομικό σύστημα και τις χώρες να αποκτήσουν μια σταθερότητα στη συναλλαγματική ισοτιμία και παράλληλα θα ενίσχυε την απελευθέρωση του εμπορίου ξανά. Αυτή είναι η επίσημη θέση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου(ΔΝΤ) αναφερόμενο στο λόγο ύπαρξης και το σκοπό ίδρυσής του. Το ΔΝΤ ακόμα εκτός από τις προαναφερθείσες αρμοδιότητες αναλαμβάνει να παρακολουθεί στενά και τα ισοζύγια πληρωμών των χωρών , ενώ επίσης προσφέρει τεχνική βοήθεια (οικονομικές συμβουλές για τη δημοσιονομική πολιτική των κρατών) και οικονομική βοήθεια.(δηλαδή δανεισμό ρευστών στα κράτη που εμφανίζουν χαμηλή ρευστότητα και αδυνατούν να ανταποκριθούν στις οφειλές τους) Σε αυτό το παράδειγμα ανήκει και η Ελλάδα αυτή τη στιγμή και γι αυτό το λόγο το ΔΝΤ ενδέχεται να επέμβει στα ελληνικά δημοσιονομικά παρέχοντας τεχνική και οικονομική βοήθεια. Η επίσημη ιστοσελίδα του υπουργείου οικονομικών της Ελλάδας (η οποία είναι ιδρυτικό μέλος του ΔΝΤ) αναφέρει πως ο οργανισμός έχει ως ρόλο την επικέντρωσή του στο συντονισμό μακροοικονομικών πολιτικών και στην ανάπτυξη και εφαρμογή νομισματικών ρυθμίσεων.

Η δημιουργία ενός οργανισμού όπως το ΔΝΤ είχε συλληφθεί αρκετά χρόνια πριν την ίδρυσή του και στη συνέχεια είχε προπαρασκευαστεί θεωρητικά με τη πορεία των ετών. Τα γεγονότα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα τη σύγκλιση της διεθνούς χρηματοοικονομικής και χρηματοδοτικής συνδιάσκεψης στη περιοχή Μπρέτον Γούντς των ΗΠΑ τη 1^η Ιουλίου του 1944 με σκοπό την οριστική οργάνωση που θα οδηγούσε στην ίδρυση του ταμείου. Αυτό συνέβη ενάμιση χρόνο αργότερα στις 27

Δεκεμβρίου του 1945 στην πρωτεύουσα των ΗΠΑ, την Ουάσινγκτον όπου 29 χώρες υπέγραψαν για τη δημιουργία του οργανισμού. Οι 29 χώρες ιδρυτικά-μέλη στις οποίες ανάμεσα βρισκόταν και η Ελλάδα με ποσοστό συμμετοχής 0,39% όρισαν σαν έδρα του διεθνούς οργανισμού την Ουάσινγκτον, πρωτεύουσα της χώρας(ΗΠΑ) με το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής.

Έτσι, οι διεργασίες του διεθνούς νομισματικού ταμείου ξεκίνησαν από τη 1^η Μαρτίου του 1947, ενώ αξίζει να σημειωθεί πως το 1947 η Γαλλία ήταν η πρώτη χώρα η οποία δανείστηκε συγκεκριμένο ποσό από αυτό. Η πορεία του ΔΝΤ ήταν διαρκώς ανοδική και τελικά στα τέλη της δεκαετίας του 1950 άρχισε να αυξάνει τον αριθμό των μελών της καθώς πολλές αφρικανικές χώρες έγιναν ανεξάρτητες και επεδίωξαν να γίνουν μέλη του. Παράλληλα τη δεκαετία του 1960 εν μέσω του ψυχρού πολέμου μεταξύ ΗΠΑ και ΕΣΣΔ το ΔΝΤ επηρεάστηκε από τις πολιτικές αυτές διαφορές των δύο χωρών καθώς οι χώρες του λεγόμενου Ανατολικού μπλοκ δεν δέχθηκαν να γίνουν μέλη καθώς βρίσκονταν στη σφαίρα επιρροής της ΕΣΣΔ.

Η δεύτερη φάση στην ιστορική αναδρομή του ΔΝΤ ξεκινά το 1971 οπότε και ο τότε πρόεδρος της Αμερικής ο Ρίτσαρντ Νίξον ανακοίνωσε την άρση του μέτρου που επέτρεπε τη μεταλλαγή του δολαρίου σε χρυσό. Η ανακοίνωση αυτού του μέτρου από τον Νίξον επέφερε αναστάτωση στις διεθνείς αγορές και είχε ως άμεσο αποτέλεσμα οι συναλλαγματικές ισοτιμίες να χάσουν τη σταθερότητά τους και το σύστημα που είχε ψηφιστεί στο Μπρέτον Γούντς κατά την ίδρυση του οργανισμού να καταρρεύσει. Έτσι, λογικά το ΔΝΤ κινήθηκε προς την υιοθέτηση ενός διαφορετικού συστήματος καθοδήγησης.

Μεγάλο αντίκτυπο στη παγκόσμια οικονομία είχε η πτώση του τείχους του Βερολίνου και η διάλυση της ΕΣΣΔ το 1989 και 1991 αντίστοιχα. Αυτά τα δύο γεγονότα επέτρεψαν στο ΔΝΤ να επέμβει οικονομικά πλέον και στο Ανατολικό μπλοκ. Έτσι μέσα σε τρία χρόνια από αυτά τα γεγονότα το ΔΝΤ αριθμούσε 20 επιπλέον κράτη-μέλη φτάνοντας έτσι τον αριθμό των 172. Ακόμα το ΔΝΤ παρείχε στις ανατολικές χώρες τεχνική βοήθεια με στόχο τη μετατροπή των οικονομικών συστημάτων από σοσιαλιστικά κεντρικά οργανωμένες οικονομίες σε καπιταλιστικές οικονομίες ελεύθερης αγοράς

Παράλληλα με τις εξελίξεις στην ανατολική Ευρώπη, το ΔΝΤ στο τέλος της δεκαετίας του 1990 και συγκεκριμένα το 1997 κλήθηκε να επέμβει στην Νότια Ασία καθώς οι οικονομικές εξελίξεις στο σημείο ήταν ραγδαίες και σημαντικές. Το 1997 χώρες της νότιας Ασίας όπως η Κορέα, η Ταϊλάνδη και η Ινδονησία αντιμετώπισαν οικονομική κρίση. Το ΔΝΤ επενέβη στις οικονομίες της Ασίας παρέχοντας οικονομική βοήθεια ενώ επίσης προσπάθησε να επηρεάσει τις κυβερνήσεις να προχωρήσουν σε αναθεώρηση και μετάλλαξη των οικονομικών πολιτικών τους. Το σχέδιο του ΔΝΤ δεν απέδωσε τα αναμενόμενα και εν τέλει δεν βοήθησε τις χώρες να ορθοποδήσουν όπως είχε υποσχεθεί. Αυτό οδήγησε σε εκτενή κριτική από αρκετούς προς αυτό και τις μεθόδους που ακολουθεί παράλληλα με τα οικονομικά μέτρα που επιβάλλει ως προϋποθέσεις για τον δανεισμό.

Η τελευταία οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2007 είναι σίγουρα μεγάλη και θεωρείται από τους ειδικούς ως η μεγαλύτερη κρίση που αντιμετωπίζει το οικονομικό σύστημα ύστερα από τη κρίση του 1929 που χαρακτηρίζεται και ως «η μεγάλη ύφεση των ΗΠΑ». Με αυτό τον τρόπο το ΔΝΤ βρίσκεται ακόμα μια φορά στο προσκήνιο των οικονομικών εξελίξεων διαδραματίζοντας ένα ρόλο εξαιρετικής σημασίας καθώς αναλαμβάνει να διατηρήσει τις ισορροπίες σε ένα οικονομικό σύστημα το οποίο εμφανίζεται τελευταία να χαρακτηρίζεται ορθά ως εξαιρετικά εύθραυστο.

Η ΔΟΜΗ ΚΑΙ Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ

Το διεθνές νομισματικό ταμείο διοικείται κυρίως από το κυβερνητικό του συμβούλιο στο οποίο συμμετέχουν δύο άτομα από κάθε κράτος-μέλος του οργανισμού. Ο έκαστος κυβερνήτης και εκπρόσωπος της χώρας διορίζεται από το ίδιο το κράτος και είναι συνήθως ο υπουργός οικονομικών ή ο διοικητής της κεντρικής τράπεζας της χώρας. Το κυβερνητικό συμβούλιο του ΔΝΤ συνήθως συσκέπτεται μια φορά το χρόνο και περιλαμβάνουν ένα διήμερο με υποχρεωτική ολομέλεια με στόχο τη δημιουργία των ανώτατων σχεδίων του ΔΝΤ. Οι εκπρόσωποι των χωρών σε αυτές τις συνεδριάσεις παρουσιάζουν τις οικονομικές απόψεις των χωρών τους στα διεθνή χρηματοοικονομικά ζητήματα. Ύστερα από τις παρουσιάσεις τα μέλη καλούνται να αποφασίσουν και να εγκρίνουν τις λύσεις των διεθνών νομισματικών προβλημάτων. Για τη λήψη μιας σημαντικής απόφασης από το κυβερνητικό συμβούλιο απαιτείται πλειοψηφική έγκριση της τάξεως του 85%. Βέβαια πρέπει να αναφερθεί πως οι ΗΠΑ κατέχουν το 16,77% των ψήφων και έτσι γίνεται αντιληπτό πως δεν μπορεί να αποφασιστεί τίποτα χωρίς την έγκριση των ΗΠΑ οι οποίες αποτελούν τη μόνη χώρα που κατέχει με αυτό το τρόπο δικαίωμα άσκησης βέτο. Το κυβερνητικό συμβούλιο έχει στη προσπάθειά του για διοίκηση και λήψη αποφάσεων συμβουλευτικά όργανα. Τα συμβουλευτικά όργανα της κυβερνητικής επιτροπής είναι δύο και συγκεκριμένα είναι η διεθνής νομισματική και οικονομική επιτροπή και η επιτροπή ανάπτυξης. Ο οργανισμός έχει καθημερινές εργασίες, οπότε γίνεται αντιληπτό πως το κυβερνητικό συμβούλιο δεν μπορεί να αντεπεξέλθει σε αυτές καθώς συνεδριάζει μια φορά το χρόνο. Έτσι, τη λήψη αποφάσεων για τις καθημερινές εργασίες την αναλαμβάνει η εκτελεστική επιτροπή που αποτελείται από 24 μέλη που εκπροσωπούν 186 χώρες. Από το 2006 μέχρι το 2008 έγιναν αρκετές αλλαγές στο τρόπο διοίκησης του ταμείου. Τον Σεπτέμβριο του 2008 ο Dominique Strauss-Kahn ορίστηκε ως επικεφαλής του ΔΝΤ χωρίς αυτό να σημαίνει τη κατάργηση αρμοδιοτήτων του κυβερνητικού συμβουλίου. Ο διοικητής είναι επικεφαλής του προσωπικού του ΔΝΤ και είναι επίσης επικεφαλής της εκτελεστικής επιτροπής του οργανισμού.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ

Το διεθνές νομισματικό ταμείο ως οργανισμός που έχει αναλάβει την επίβλεψη της παγκόσμιας αγοράς έχει ως προϋπόθεση για αυτό την οργάνωση και θέσπιση στόχων. Έτσι, για το μέλλον έχει κάποιους στόχους όπως ο άμεσος χρονικά δανεισμός των αναπτυσσόμενων αγορών οι οποίες αντιμετωπίζουν διάφορα οικονομικά προβλήματα λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Από το 2008 έχει

δανείσει παραπάνω από 160 δισεκατομμύρια δολάρια σε χώρες που έχουν επηρεαστεί από τη διεθνή οικονομική κρίση. Ενώ επίσης το ΔΝΤ έχει ανακοινώσει οικονομική στήριξη προς το Ελ Σαλβαδόρ και βρίσκεται σε προχωρημένες συζητήσεις με τη Τουρκία.

Το ΔΝΤ παρουσιάζει ως μακροπρόθεσμο στόχο του την αναμόρφωση του διεθνούς οικονομικού συστήματος καθώς η παγκόσμια οικονομική κρίση του συστήματος οδήγησε τον οργανισμό στη τήρηση μιας σκεπτικιστικής στάσης απέναντι σε αυτό όπως βρίσκεται στη σημερινή μορφή του. Έχοντας λοιπόν αυτό ως στόχο το ΔΝΤ παρέδωσε στη δημοσιότητα μια επίσημη μελέτη για τα αίτια της παγκόσμιας κρίσης και τα διδάγματα που αυτό πήρε αφού μελέτησε τα γεγονότα, ενώ παράλληλα πιέζει για παγκόσμια επανεξέταση του τρόπου χειρισμού συστηματικού ρίσκου. Το Φεβρουάριο του 2010 ο επικεφαλής του ΔΝΤ Dominique Kahn δήλωσε πως ο οργανισμός στο μέλλον ίσως δανείζει τις χώρες με ένα παγκόσμιο reserve νόμισμα ως εναλλακτικό του δολαρίου (special drawing right) καθώς με αυτό το τρόπο θεωρεί πως θα ελέγξει το μέγεθος της εξάρτησης των χωρών από την οικονομική πολιτική των ΗΠΑ και την οικονομική δύναμη του δολαρίου.

ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΔΝΤ ΣΕ ΧΩΡΕΣ

Το ΔΝΤ ακολουθώντας το σκοπό δημιουργίας του έχει επέμβει σε πολλές οικονομίες χωρών. Σε ορισμένες χώρες οι επιπτώσεις επέμβασης δεν οδήγησαν σε οικονομική μεγέθυνση ενώ σε άλλες οι οικονομίες έφτασαν σε μόνιμα χειρότερη κατάσταση από ότι βρισκόταν πριν το δανεισμό. Τέτοιες χαρακτηριστικές περιπτώσεις αποτελούν οι οικονομίες της Ουγγαρίας και της Αργεντινής.

Στην Ουγγαρία το ΔΝΤ τον Νοέμβριο του 2008 χρηματοδότησε με δάνειο ύψους 12,5 δις ευρώ το κράτος ενώ στους όρους δανεισμού αναφερόταν πως το ΔΝΤ θα παρακολουθεί την εκτέλεση του προϋπολογισμού ενώ παράλληλα έθεσε ως όρο η κεντρική τράπεζα της Ουγγαρίας να αναλάβει πλήρη έλεγχο της διοίκησης των μεγάλων τραπεζών της χώρας. Επίσης πίεσαν τη κυβέρνηση να λάβει αυστηρά οικονομικά μέτρα. Μέσα σε αυτά τα οικονομικά μέτρα περιλαμβάνονταν περικοπές μισθών και επιδομάτων, αύξηση της φορολογίας άμεσης και έμμεσης κατά μεγάλο ποσοστό. Λόγω της κρίσης, του δανεισμού και των μέτρων που ελήφθησαν οι πραγματικοί μισθοί μειώθηκαν κατά 2,1%. Οι τομείς παραγωγής παρουσίασαν μεγάλη κάμψη καθώς η βιομηχανική παραγωγή σημείωσε πτώση κατά 17% όπως και η αγροτική με το ίδιο ποσοστό. Ο στόχος μείωσης του ελλείμματος κατά 3,9% μέσα στο 2009 επετεύχθη παρόλο τη μεγάλη οικονομική συρρίκνωση της χώρας και του βιοτικού επιπέδου των πολιτών.

Το ΔΝΤ επενέβη στην οικονομία της Αργεντινής το 1998 στην οποία παρείχε και οικονομική βοήθεια με τη προϋπόθεση η χώρα να μειώσει το δημοσιονομικό έλλειμμα της δραστικά και επίσης με την υιοθέτηση διαφόρων οικονομικών μέτρων όπως η μείωση των δημοσίων μισθών κατά 20% σε συνδυασμό με διάφορες άλλες ριζικές αλλαγές. Η Αργεντινή τελικά οδηγήθηκε στη χρεοκοπία το 2001. Η τριετία 1998-2001 ήταν εξαιρετικά σημαντική στη κατάληξη της χώρας καθώς η οικονομία θα μπορούσε να ανακάμψει εφόσον γίνονταν οι ορθές κινήσεις. Η Αργεντινή δανείστηκε δύο φορές από το ΔΝΤ.

Το ΔΝΤ επίσης δάνεισε το Ρουμανικό κράτος με 20 δις ευρώ από το οποίο απαίτησε ως όρους δανεισμού την απόλυση 100.000 δημοσίων υπαλλήλων. Επίσης δάνεισε την Ουκρανία με 16,4 εκατ δολάρια αλλά η χώρα δεν βελτίωσε την

οικονομική της κατάσταση, αντίθετα η χώρα οδηγήθηκε στη μεγαλύτερη οικονομική ύφεση της ιστορίας της.

Το ΔΝΤ το Σεπτέμβριο του 2007 έκανε μια απίστευτα θετική πρόβλεψη για την οικονομία της Ιρλανδίας την οποία μέσα στην έκθεση χαρακτήριζε ως υπόδειγμα ανάπτυξης και οικονομικής σταθερότητας ενώ παράλληλα προέβλεπε μεγάλη οικονομική άνθιση της οικονομίας της χώρας στο μέλλον. Τελικά 17 μήνες αργότερα η οικονομία της Ιρλανδίας κατέρρευσε αναγκάζοντας έτσι το νομπελίστα Κrugman που σχετίζεται με τον οργανισμό να παραδεχτεί πως η Ιρλανδία ήταν η τραγικότερη αποτυχία της διεθνούς οικονομίας.

Στη Λετονία το ΔΝΤ δάνεισε το ποσό των 7,5 δις ευρώ και ζήτησε περικοπή 20% των μισθών του δημοσίου. Τελικά η Λετονία εμφάνισε ανάπτυξη 24% αλλά η ανεργία στη χώρα έφτασε στο 25%.

Το ΔΝΤ έχει δεχθεί αυστηρή κριτική ανά περιόδους από διάφορους οικονομικούς αναλυτές ο κορυφαίος εκ των οποίων είναι ο Joseph Stiglitz, (βραβευμένος με νόμπελ οικονομικών) ο οποίος έχει αναφερθεί με αυστηρό και επικριτικό ύφος για τις πρακτικές που έχει ακολουθήσει ο οργανισμός σε αρκετές περιπτώσεις κρατών, ενώ έχει κατηγορήσει τον οργανισμό πολλές φορές θεωρώντας πως λειτουργεί με βάση τα οικονομικά συμφέροντα ισχυρών ανδρών. Τα μέτρα που εφαρμόζει και απαιτεί το ΔΝΤ στο οικονομικό επίπεδο δεν είναι τόσο αρνητικά και καταστροφικά όσο χαρακτηρίζονται αλλά το κυρίως αρνητικό τους είναι πως είναι τόσο ριζοσπαστικά που δημιουργούν κοινωνικές διαταραχές στην εκάστοτε χώρα που επιβάλλονται. Πολλοί επιπλέον αναφέρουν πως το ΔΝΤ από την ίδρυσή του προωθεί τα συμφέροντα της Ουάσινγκτον και χρηματοδοτεί δικτατορίες ανά τον κόσμο που εξυπηρετούσαν αμερικανικά οικονομικά συμφέροντα. Γεγονός βέβαια είναι πως μια οικονομία καταφεύγει στη λύση του ΔΝΤ εφόσον δεν μπορεί να δανειστεί πλέον από την αγορά χρήματος καθώς χαρακτηρίζεται ως επίφοβη προς κατάρρευση. Έτσι το ΔΝΤ είναι η τελευταία απέλπιδα απόπειρα μιας χώρας να σώσει την οικονομία της από τη πτώχευση. Πάντως τα μέτρα .Από τη πλευρά του το ΔΝΤ επισήμως θεωρεί πως η επέμβασή του σε οικονομίες χωρών δύναται να βοηθήσει αυτές να ορθοποδήσουν και έχει κάθε εμπιστοσύνη στη δυνατότητα του οργανισμού να αντεπεξέλθει στο δύσκολο αντικειμενικά έργο του.

A2.4 ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΟΥ BRETTON WOODS

Το διεθνές σύστημα πληρωμών έχει περάσει από πολλές διαφορετικές φάσεις. Μέχρι τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο βασιζόταν στο χρυσό , με βάση τον οποίο καθοριζόντουσαν οι ισοτιμίες των νομισμάτων των επιμέρους χωρών. Η μεγάλη κρίση του 1929 όμως προκάλεσε σοβαρή αναταραχή καθώς οι χώρες που είχαν πληγεί σοβαρά από τη κρίση υποτιμούσαν συνέχεια το νόμισμά τους προκειμένου να αυξήσουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των προϊόντων τους για να προστατεύσουν την εγχώρια παραγωγή τους και την απασχόληση του εγχώριου δυναμικού.

Το 1944 με τη λήξη του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου να είναι προ των πυλών, κατέστη δυνατός ένας γενικός μετασχηματισμός του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος. Το 1944 οικονομολόγοι και υπεύθυνοι για τη χάραξη οικονομικής πολιτικής από τις συμμαχικές χώρες συναντήθηκαν στο Μπρέτον Γούντς του Νιού Χάμσιρ , προκειμένου να οικοδομήσουν μια καινούρια παγκόσμια οικονομική τάξη. Από τις διαβουλεύσεις τους γεννήθηκαν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο , ο προπομπός της παγκόσμιας τράπεζας και ένα νέο σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών γνωστό ως το σύστημα του Μπρέτον Γούντς ή ευρύτερα γνωστό ως κανόνας χρυσού – δολαρίου. Στο σύστημα αυτό , το νόμισμα κάθε χώρας θα είχε σταθερή ισοτιμία έναντι του δολαρίου. Οι ξένες χώρες που είχαν στη κατοχή τους δολάρια είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν αν θα τα εξαργύρωναν έναντι αμερικανικού χρυσού με τιμή 35 δολαρίων ανά ουγκιά. Στην ουσία έτσι έγινε το δολάριο το παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα και η παγκόσμια οικονομική σταθερότητα εξαρτιόταν από τη στρατιωτική και οικονομική ισχύ του κράτους των Η.Π.Α.. Η σταθερότητα αυτή επίσης στηριζόταν στη διασφάλιση των καταθέσεων στις τράπεζες έναντι του ενδεχομένου μιας μαζικής απόσυρσης των καταθέσεων. Όλοι αυτοί οι περιορισμοί κράτησαν υπό έλεγχο τις υπερβολές και τις << φούσκες >> επί μια εικοσιπενταετία και περισσότερο.

Όλα τα ωραία πράγματα έχουν μια κατάληξη και η μεταπολεμική περίοδος δεν αποτέλεσε εξαίρεση. Το σύστημα του Μπρέτον Γούντς κατέρρευσε το 1971 , όταν οι ΗΠΑ τελικά αποποιήθηκαν και τα τελευταία απομεινάρια του κανόνα του χρυσού. Ο λόγος που οδήγησε εκεί ήταν το αμερικανικό δίδυμο έλλειμα , τόσο το δημοσιονομικό όσο και το έλλειμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών το οποίο πυροδοτήθηκε από τον πόλεμο στο Βιετνάμ , δημιούργησε συσσώρευση δολαριακών

αποθεμάτων από τους πιστωτές των ΗΠΑ (κυρίως τη Δυτική Ευρώπη και την Ιαπωνία) η οποία έγινε μη βιώσιμη. Στην ουσία , οι πιστωτές των ΗΠΑ συνειδητοποίησαν ότι δεν υπήρχε αρκετός χρυσός για να υποστηριχθούν τα δολάρια που κυκλοφορούσαν. Όταν συνέβη αυτό το Μπρέτον Γούντς κατέρρευσε , το πετρέλαιο υποτιμήθηκε και ο κόσμος προχώρησε σε ένα σύστημα ελαστικών συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Η κίνηση αυτή αποδέσμευσε τις νομισματικές αρχές που απελευθερωμένες από τους περιορισμούς ενός συστήματος σταθερών ισοτιμιών , μπορούσαν τώρα να τυπώνουν όσα χρήματα ήθελαν. Το αποτέλεσμα ήταν άνοδος του πληθωρισμού και των τιμών των αγαθών, ακόμα και πριν από τον πόλεμο του Γιομ Κιπούρ το 1973 , ο οποίος οδήγησε σε πετρελαϊκό εμπάργκο και σε τετραπλασιασμό του των τιμών του πετρελαίου. Ο στασιμοπληθωρισμός ένας συνδυασμός υψηλού πληθωρισμού και οικονομικής κάμψης , ακολούθησε ύστερα τα δύο πετρελαϊκά σοκ του 1973 και του 1979 (το τελευταίο πυροδοτήθηκε από την Ιρανική Ισλαμική επανάσταση) καθώς και την αδέξια νομισματική πολιτική που ήρθε ως αντίδραση στα δύο σοκ. Χρειάστηκε η επέμβαση του Πολ Βόλκερ του προέδρου της ομοσπονδιακής τράπεζας αποθεμάτων για να μούν τα πράγματα σε τάξη. Ο Βόλκερ ανέβασε κάθετα τα επιτόκια σε υψηλά επίπεδα πυροδοτώντας μια διπλή οικονομική ανάκαμψη στις αρχές της δεκαετίας του 1980 στις ΗΠΑ. Παρότι ήταν πολύ βάνουση αυτή η στρατηγική αντιμετώπιση από τον Βόλκερ , εντούτοις λειτούργησε δαμάζοντας τον πληθωρισμό και εγκαινιάζοντας μια δεκαετία ανάπτυξης. Μέχρι τα μέσα του 1980 ο Βόλκερ είχε πια νικήσει τον πληθωρισμό και οι κεντρικές τράπεζες σε όλο τον κόσμο επιβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους για χαμηλό πληθωρισμό.

A2.5 ΟΙ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ 1970

Από το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ο αμερικανικός οικονομικός κύκλος ακολουθούσε συγκεκριμένη και αρκετά προβλέψιμη διαδρομή. Η οικονομία αναδυόταν από μια περίοδο κάμψης, θα αναπτυσσόταν και κάποια στιγμή θα γνώριζε ραγδαία άνοδο, στη συνέχεια η Ομοσπονδιακή Τράπεζα θα άρχιζε να οδηγεί τον κύκλο προς το τέλος του καθώς αύξανε τα επιτόκια για να κρατήσει υπό έλεγχο τον πληθωρισμό και ευρύτερα για να εμποδίσει την υπερθέρμανση της οικονομίας. Αναπόφευκτα η οικονομία θα συρρικνωνόταν, με αποτέλεσμα μια περίοδο κάμψης.

Σε ορισμένες περιπτώσεις με πιο αξιοσημείωτες αυτές του 1973, του 1979 και του 1990 η κάμψη της οικονομίας πυροδοτήθηκε εν μέρει από αυτό που οι οικονομολόγοι αποκαλούν εξωγενές σοκ αρνητικής προσφοράς. Και τις τρεις φορές το γεγονός που προκάλεσε την ύφεση της οικονομίας ήταν μια γεωπολιτική κρίση στη Μέση Ανατολή. Η πορεία της Μέσης Ανατολής, η πορεία της οικονομίας των Η.Π.Α. και η πορεία του βιοτικού επιπέδου εκατομμυρίων νοικοκυριών σχετίζονται μεταξύ τους λόγω ενός και μόνο αγαθού αυτού του κόσμου και αυτό ονομάζεται πετρέλαιο. Το έναυσμα λοιπόν δόθηκε από τη γεωπολιτική κρίση της Μέσης Ανατολής και στη συνέχεια η σκυτάλη δόθηκε στο πετρέλαιο και στη τιμή αυτού που αποκαλούν οι δημοσιογράφοι με γραφικό τρόπο «μαύρο χρυσό». Η τιμή λοιπόν του πετρελαίου και τις τρεις αυτές φορές κατέγραψε μια ξαφνική και πολύ μεγάλη άνοδο, η οποία με τη σειρά της πυροδότησε παγκοσμίως τον πληθωρισμό σε υψηλά επίπεδα. Θέλοντας λοιπόν για άλλη μια φορά η Ομοσπονδιακή Τράπεζα να ελέγξει την αύξηση των τιμών, ανέβασε και σε αυτή τη περίπτωση τα επιτόκια, οπότε άμεσα η οικονομία άρχισε να συρρικνώνεται. Αυτά τα παραδείγματα αποδεικνύουν περίτρανα το ακλόνητο γεγονός ότι το πετρέλαιο και η τιμή του αποτελούν τον πληθωριστικό μοχλό της παγκόσμιας οικονομίας και έτσι η οικονομία, η ανάπτυξη και η αειφορία της εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το πρώτο και βασικότερο αγαθό της οικονομίας μας την ενέργεια και στη συγκεκριμένη περίπτωση το πετρέλαιο.

A2.6 ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΔΕΚΑΕΤΙΩΝ

Το πετρελαϊκό πλήγμα της δεκαετίας του 1970 και η επιβράδυνση της παραγωγικότητας των βιομηχανικών χωρών, σε συνδυασμό με την κατάργηση του συστήματος των σταθερών ισοτιμιών του Bretton Woods, σήμαναν την αρχή μιας περιόδου φτωχών μακροοικονομικών επιδόσεων για πολλές οικονομίες της Λατινικής Αμερικής.

Την δεκαετία του 1980 υπήρξε μια μεγάλη διεθνής κρίση χρέους, εξαιτίας ότι οι λιγότερο αναπτυσσόμενες χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Αφρικής αθέτησαν την αποπληρωμή του χρέους τους. Για τις χώρες της Λατινικής Αμερικής ήταν μια οικονομική κρίση που σημειώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1980 (και για

ορισμένες χώρες, αρχίζοντας από το 1970) και είναι γνωστή ως η «χαμένη δεκαετία».

Η κατακόρυφη αύξηση του χρέους των κυβερνήσεων της Λατινικής Αμερικής, με αποτέλεσμα την αδυναμία αποπληρωμής. Τελικά το 1989 οι ΗΠΑ φοβούμενες την δημιουργία πολιτικής αστάθειας στα νότιά τους, πίεσαν τις Αμερικάνικες τράπεζες να μειώσουν με κάποιο τρόπο το χρέος των αναπτυσσόμενων χωρών. Το 1990 οι τράπεζες συμφώνησαν να μειώσουν το χρέος του Μεξικού κατά 12% και μέσα σε ένα χρόνο ανάλογες συμφωνίες μείωσης του χρέους έγιναν με την Κόστα Ρίκα, την Βενεζουέλα, την Ουρουγουάη. Όταν η Αργεντινή και η Βραζιλία κατέληξαν σε μια προσωρινή συμφωνία με τους πιστωτές τους το 1992, φάνηκε ότι το πρόβλημα του χρέους είχε τελικά επιλυθεί..

Η Οικονομική κρίση στην Φινλανδία την δεκαετία του 1990.

Σημαντικά γεγονότα στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και στις αρχές της δεκαετίας του 1990 όπως, η χρηματιστηριακή «φούσκα» στην Ιαπωνία (1986-1990), η κατάρρευση του Αμερικάνικου χρηματιστηρίου το 1987 και η κρίση της στερλίνας το 1992, είχαν οδηγήσει σε κρίση το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα μεταξύ 1991-1993 και σε συνδυασμό με παράγοντες όπως, η έλλειψη θεσμικού πλαισίου, οι μακροοικονομικές αναστατώσεις και τα προβλήματα στον τραπεζικό τομέα, επηρέασαν την κυβέρνηση της Φινλανδίας, η οποία δεν μπόρεσε να συγκρατήσει την οικονομική κρίση, που επεκτάθηκε σε όλο το φάσμα της παραγωγικής οικονομίας⁸.

Βασική αιτία, εκτός από τις διεθνείς μακροοικονομικές ανισορροπίες, αποτέλεσε η απελευθέρωση της Φινλανδικής αγοράς από την δεκαετία του 1980, κάτι που οδήγησε σε αύξηση της πιστωτικής επέκτασης, άνοδο του χρηματιστηρίου και

της κτηματαγοράς, εισροή επενδυτών και κερδοσκοπών, θυμίζοντας ένα «καπιταλιστικό καζίνο», όπως στις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Η διαρκής δανειοδότηση της SKOPBANK σε μακροχρόνιες χρηματοπιστηριακές επενδύσεις και επιχειρηματικά δάνεια, έφεραν κρίση αξιοπιστίας και τον κίνδυνο της χρεοκοπίας της Φινλανδίας, όταν η SKOPBANK κατέρρευσε. Άμεσα, η κρίση επεκτάθηκε στο τραπεζικό σύστημα της Φινλανδίας. Αν και μια σειρά μέτρων, όπως εξαγορές τραπεζών, οικονομική στήριξη και προσωρινές εγγυήσεις από την Φινλανδική κυβέρνηση, παρόλο που συγκράτησαν την κατάσταση, είχε πληγεί η αξιοπιστία του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος και η σταθερότητα των πολιτικών της δομών.

Η χρηματοπιστωτική κρίση στην Φινλανδία, πέρασε και εκτός συνόρων, πλήττοντας το χρηματοπιστωτικό σύστημα και άλλων Σκανδιναβικών χωρών, όπως η Νορβηγία και η Σουηδία.

ΜΕΞΙΚΟ 1994

Το 1994, μια σειρά γεγονότων όπως οι εσωτερικές κοινωνικές διαμάχες, (δύο πολιτικές δολοφονίες), η επερχόμενη προεδρική αλλαγή και οι φόβοι για υποτίμηση του νομίσματος, οδήγησαν τα αποθέματα συναλλάγματος του Μεξικό να πέσουν σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Επίσης, σημαντικός παράγοντας ο οποίος συνέβαλλε στην διαρροή ξένου συναλλάγματος, ήταν η παροχή κυβερνητικών πιστώσεων, (ελλείψη ρυθμιστικών κανόνων και θεσμικού πλαισίου στις Τράπεζες), σε τράπεζες οι οποίες έχασαν τα δάνεια που είχαν χορηγήσει σε πελάτες τους. και η χώρα απέφυγε την καταστροφή με την συνδρομή του ΔΝΤ και του Αμερικάνικου υπουργείου οικονομικών, το οποίο χρησιμοποίησε το «αποθεματικό συναλλαγματικής σταθεροποίησης», ένα μεγάλο ποσό το οποίο φυλάσσεται για έκτακτες περιπτώσεις επείγουσας παρέμβασης στις αγορές συναλλάγματος, με στόχο την σταθεροποίηση του δολαρίου

ΑΣΙΑ 1990

Η χρηματοπιστωτική αναταραχή στα τέλη της δεκαετίας του 1990, όπου ξεκίνησε από τις χώρες της Ανατολικής Ασίας και στην συνέχεια επεκτάθηκε σε ολόκληρο τον πλανήτη, ανέδειξε τα προβλήματα του Διεθνούς Χρηματοοικονομικού Συστήματος φέρνοντας για άλλη μια φορά προβλήματα και δυστυχία σε αρκετούς ανθρώπους.

Οι κυριότεροι λόγοι που συνέβαλλαν στην οικονομική κρίση της Ανατολικής Ασίας

α) η σημαντική πτώση των εξαγωγών εμπορευμάτων των αναδυόμενων χωρών της Ανατολικής Ασίας το 1996, β) η σημαντική ανατίμηση της ισοτιμίας του δολαρίου από το 1995 και η υπερπαραγωγή σε συνδυασμό με την φθίνουσα ζήτηση σε προϊόντα τεχνολογίας, η εισροή μεγάλων κεφαλαίων, δημιουργήσε ριψοκίνδυνες επενδύσεις σε ακίνητα, μετοχές κ.α.

Ρωσία.

Το 1989 ήταν το έτος τερματισμού του Ψυχρού πολέμου και της κατάρρευσης της Σοβιετικής ένωσης. Οι πρώην κομμουνιστικές χώρες ξεκίνησαν την μετάβαση προς το καθεστώς της ελεύθερης αγοράς. Αναμφισβήτητα, αυτή η μετάβαση υπήρξε τραυματική με υψηλό πληθωρισμό, ανεργία, έλλειψη νομικού πλαισίου οικονομικών

σχέσεων και δημοσιονομικού μηχανισμού. Κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1990 η αδύναμη κυβέρνηση της Ρωσίας μη επιτυγχάνοντας, επαρκή συλλογή φόρων και την επιβολή τουνόμου, είχε ως αποτέλεσμα η χώρα να κατακλυσθεί από την διαφθορά και το οργανωμένοέγκλημα. Το 1997 σε μια ύστατη προσπάθεια της Ρωσικής κυβέρνησης, επιτεύχθηκε η σταθεροποίηση του Ρουβλίου καταφέροντας μείωση του πληθωρισμού με την βοήθεια πιστώσεων του ΔΝΤ. Καταλυτική σημασία διαδραμάτισε η κρίση στην Νοτιο-Ανατολική Ασία, η οποία οδήγησε στην μείωση του 80% των Ρωσικών εξαγωγών πετρελαίου, φυσικού αερίου και μετάλλων. Δυστυχώς ο αυξημένος δανεισμός, σε συνάρτηση με την αδυναμία συλλογής φόρων και την ανεπάρκεια της Ρωσικής κυβέρνησης, οδήγησε σε αναπόφευκτη αύξηση του δημοσίου χρέους. Επιπροσθέτως, η πολιτική κρίση που είχε ξεκινήσει στην Ρωσία με την απομάκρυνση του Πρωθυπουργού είχε ανησυχήσει τις αγορές. Οι επενδυτές άρχισαν να ανησυχούν για επικείμενη υποτίμηση του Ρουβλίου, τα επιτόκια των κυβερνητικών δανείων αυξήθηκαν και το δημοσιονομικό έλλειμμα αυξήθηκε, με κατάρρευση του Ρωσικού χρηματιστηρίου και της αγοράς συναλλάγματος. Η Ρωσία εγκατέλειψε το πρόγραμμα σταθεροποίησης του ΔΝΤ, υποτίμησε το νόμισμά της και σταμάτησε την εξόφληση των χρεών, παγώνοντας τις διεθνείς πληρωμές της. Αυτές οι αποφάσεις της Ρωσικής κυβέρνησης προκάλεσαν πολιτικό και οικονομικό χάος στην χώρα και πανικό στις διεθνείς κεφαλαιαγορές, καθώς ξεκίνησε μια μαζική πώληση τίτλων των αναδύομενων αγορών. Ο επίλογος αυτής της κατάστασης ήταν η αντίδραση της κεντρικής τράπεζας των ΗΠΑ, η οποία μείωσε τα επιτόκιά της με σκοπό την αποτροπή διεθνής χρηματοπιστωτικής κατάρρευσης.

Βραζιλία

Η Βραζιλία αποτελούσε μια οικονομία η οποία είχε υψηλό δημόσιο χρέος. Η πώληση τίτλων στις αναδύομενες αγορές, ως επακόλουθο της κρίσης στην Ρωσία και ηκερδοσκοπία κατά του Ρεάλ, είχε οδηγήσει σε άνοδο των εγχώριων επιτοκίων και διόγκωση του δημοσιονομικού ελλείμματος. Καθώς τα συναλλαγματικά της αποθέματα είχαν αρχίσει να μειώνονται προκαλώντας την ανησυχία του ΔΝΤ, η Βραζιλία μπήκε σε ένα πρόγραμμα σταθεροποίησης το οποίο είχε στόχο των κατευνασμό των ανησυχιών των επενδυτών και την αποκατάσταση της δημοσιονομικής τάξης. Για άλλη μια φορά όμως και αυτό το σχέδιο του ΔΝΤ απέτυχε και τον Ιανουάριο του 1999 η Βραζιλία υποτίμησε το νόμισμά της οδηγώντας την χώρα στην ύφεση.

Αργεντινή.

Παραπάνω, έγινε αναφορά πως τόσο το Μεξικό όσο και η Βραζιλία είχαν υποτιμήσει τα νομίσματά τους ως μια πολιτική αντιμετώπισης των οικονομικών κρίσεων. Αυτό όμως είχε σαν επακόλουθο τα προϊόντα της Αργεντινής να έχουν πάψει να είναι ανταγωνιστικά στις διεθνείς αγορές. Επιπλέον, η Αργεντινή είχε εξασφαλίσει μόνιμη σύνδεση του Αργεντινικού πέσο με το Αμερικάνικο δολάριο (δολαριοποίηση). Αυτή η πολιτική δημιουργούσε διακυμάνσεις στην συναλλαγματική ισοτιμία, διότι όταν υπήρχε άνοδος του δολαρίου σε σχέση με το ευρώ, τα προϊόντα της Αργεντινής έχαναν την ανταγωνιστικότητά τους στην Ευρώπη. Η πρόσδεση ενός νομίσματος σε κάποιο ισχυρότερο απαιτεί την εφαρμογή ορισμένων κανόνων, όπως απελευθέρωση των κεφαλαιακών συναλλαγών, πλήρη και καθολική μετατρεψιμότητα, απαγόρευση παρεμβάσεων στην αγορά συναλλάγματος, μη παρέμβαση στα υποχρεωτικά διαθέσιμα των εμπορικών τραπεζών και μη παρέμβαση στο προεξοφλητικό επιτόκιο, κάτι που η κυβέρνηση της Αργεντινής είχε παραβιάσει

συστηματικά. Με την υποτίμηση των νομισμάτων του Μεξικό και της Βραζιλίας η εμπορική θέση της Αργεντινής ερχόταν σε δραματική κατάσταση. Κατά συνέπεια, όταν το δολάριο στα τέλη της δεκαετίας του 1990 ανατιμήθηκε υπερβολικά σε σχέση με το ευρώ, ήταν η αρχή του τέλους για την Αργεντινή. Η οικονομία της βυθίστηκε στην ύφεση με ραγδαία αύξηση του εξωτερικού χρέους και μείωση της ανταγωνιστικότητας στις διεθνείς αγορές. Η οικονομική κατάσταση της χώρας πέρασε σε δύο φάσεις: ύφεση της οικονομίας το 1998-1999 και κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος το 2001-2002. Η τρομοκρατική επίθεση στην Νέα Υόρκη στις 11 Σεπτεμβρίου του 2001, προκάλεσε αναστάτωση στις διεθνείς αγορές, με αποτέλεσμα η ασταθής οικονομία της Αργεντινής να πληγεί ακόμα περισσότερο. Τον Νοέμβριο του 2001 ήρθε το τελικό χτύπημα για την Αργεντινή όταν το ΔΝΤ αρνήθηκε να εκταμιεύσει προγραμματισμένη δόση δανείου. Ακολούθησε κρίση εμπιστοσύνης, επενδυτικός πανικός, μαζική φυγή κεφαλαίων στο εξωτερικό, αδυναμία πληρωμών, ταραχές στους δρόμους. Ως αποτέλεσμα, η Αργεντινή το 2002 εγκαταλείπει την σύνδεση της ισοτιμίας του Αργεντίνικου πέσο με το δολάριο, βυθίζοντας την χώρα σε βαθιά ύφεση.

Α3 ΕΥΡΩΖΩΝΗ – ΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

A3.1 ΧΡΟΝΙΚΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (1945), η Ευρώπη ήταν μια κατεστραμμένη και εξαντλημένη ήπειρος. Υπό τον φόβο της διάδοσης του κομμουνισμού, οι Αμερικανοί αποφάσισαν να βοηθήσουν στην ανοικοδόμηση και την οικονομική ανάπτυξη της μη κομμουνιστικής (Δυτικής) Ευρώπης.

Η ίδια η Δυτική Ευρώπη, από την πλευρά της, συνειδητοποιεί ότι πρέπει να πάρει το μέλλον στα χέρια της. Εμφανίζονται οι πρώτες προτάσεις για αυτόνομη οικονομική και πολιτική πορεία. «Δεν θα υπάρξει ειρήνη για την Ευρώπη, αν τα κράτη συνεχίζουν να βασίζονται στην εθνική κυριαρχία. Οι χώρες της Ευρώπης είναι πολύ μικρές για να εγγυηθούν στους πολίτες τους την αναγκαία ευημερία και την κοινωνική πρόοδο. Τα κράτη της Ευρώπης θα πρέπει να επιλέξουν τη συνεργασία και την ομοσπονδιακή μορφή» έλεγε ο γάλλος δημόσιος υπάλληλος Ζαν Μονέ (1888-1979), που θεωρείται ο αρχιτέκτονας της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης.

Οι σκέψεις για πολιτική ενοποίηση αποδείχθηκαν πολύ πρόωμες, εξαιτίας της μεγάλης επιρροής των ΗΠΑ στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, μέσω του Σχεδίου Μάρσαλ και του ΝΑΤΟ. Αντίθετα, οι ιδέες για οικονομική ενοποίηση ήταν πιο ρεαλιστικές. Στις 9 Μαΐου 1950 ο γάλλος υπουργός Εξωτερικών, Ρομπέρ Σουμάν, προτείνει να τεθούν κάτω από κοινό έλεγχο και διοίκηση οι βιομηχανίες άνθρακα και χάλυβα της Γερμανίας και της Γαλλίας. Η πρόταση αυτή έμεινε στην ιστορία ως η ημέρα της ευρώπης, επειδή αποτέλεσε το πρώτο βήμα για τη δημιουργία της Ενωμένης Ευρώπης.

Στην πρόταση Σουμάν δίνουν θετική απάντηση, όχι μόνο η Γερμανία, αλλά και τα κράτη της «Μπενελούξ» (Βέλγιο, Ολλανδία και Λουξεμβούργο) και η Ιταλία. Έτσι, γεννιέται η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) με τη Συνθήκη των Παρισίων (18 Απριλίου 1951) και πρώτο πρόεδρο τον Ζαν Μονέ. Οι δύο μεγάλοι αντίπαλοι, Γερμανία και Γαλλία, που έχουν το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης για τους δύο καταστροφικούς παγκόσμιους πολέμους, βρίσκονται μετά από αιώνες στο ίδιο στρατόπεδο.

Η επιτυχία της ΕΚΑΧ οδηγεί τους «6» στη διεύρυνση της συνεργασίας τους και στην υπογραφή της Συνθήκη της Ρώμης, το 1957. Με αυτήν εγκαθιδρύονται δύο νέοι θεσμοί: Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενεργείας (ΕΚΑΕ), και η πιο προωθημένη Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, που αποτελεί την πρώτη μορφή τελωνειακής ένωσης μεταξύ των «6» και βασίζεται σε «τέσσερις ελευθερίες» (ελεύθερη διακίνηση αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και ανθρώπων). Οι τρεις «Κοινότητες» συγχωνεύτηκαν το 1965 στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η οποία από το 1993 ονομάζεται Ευρωπαϊκή Ένωση.

A3.2 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Οι πρωτοβουλίες για την ευρωπαϊκή νομισματική ένωση ξεκίνησαν το Δεκέμβριο του 1969 όταν συστήθηκε η ειδική επιτροπή υπό τον πρωθυπουργό του Λουξεμβούργου με σκοπό να μελετήσει το θέμα της ενοποίησης.

Η έκθεση Werner εγκρίθηκε από την ευρωπαϊκή κοινότητα το Μάρτιο του 1971 πρότεινε ένα σχέδιο τριών σταδίων που θα οδηγούσε τις χώρες σε ένα σύστημα σταθερών ισοτιμιών, καθώς και στην ενσωμάτωση των εθνικών κεντρικών τραπεζών σε ένα ομοσπονδιακό τραπεζικό σύστημα. Τα κυριότερα επιχειρήματα ήταν η ενίσχυση του ρόλου της Ευρώπης στο διεθνές νομισματικό σύστημα και η περαιτέρω ενοποίηση της ευρωπαϊκής αγοράς. Το ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα ετέθη σε λειτουργία το Μάρτιο του 1979 με πρωτοβουλία της Γαλλίας και της Γερμανίας.

Παρά την ευρωπαϊκή νομισματική κρίση του 1991-1992 οι ηγέτες της Ευρώπης το Δεκέμβριο του 1991 έθεσαν τις βάσεις για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση της Ευρώπης υπογράφοντας της συνθήκη του Μάαστριχτ. Με βάση τη συνθήκη αυτή η μετάβαση για τις χώρες στην ΟΝΕ θα ήταν σταδιακή, ενώ οι χώρες που θα συμμετείχαν έπρεπε να πληρούν τα εξής κριτήρια □

- 1- Ο ρυθμός πληθωρισμού τους δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1,5% του μέσου πληθωρισμού των τριών κρατών – μελών με τις καλύτερες επιδόσεις.
- 2- Τα μακροπρόθεσμα επιτόκια των χωρών δε μπορούν να υπερβαίνουν το 2% του μέσου όρου των τριών κρατών με το χαμηλότερο ρυθμό πληθωρισμού.
- 3- Ένταξη στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών και αποφυγή υποτίμησης τουλάχιστον δύο χρόνια πριν την εισαγωγή στην ΟΝΕ
- 4- Έλλειμα του δημοσίου τομέα που δεν πρέπει να υπερβαίνει το 3% του ΑΕΠ
- 5- Δημόσιο χρέος που δεν ξεπερνά το 60% του ΑΕΠ.

Με τη συνθήκη του Μάαστριχτ θεσπίστηκαν τρία στάδια εισαγωγής στην ΟΝΕ. Το πρώτο διήρκεσε από την 1^η Ιουλίου 1990 μέχρι τις 31 Αυγούστου 1993. Το δεύτερο στάδιο κάλυψε τη περίοδο από το Δεκέμβριο του 1994 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου του 1998. Στη περίοδο αυτή δημιουργήθηκε το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο ως πρόδρομος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Το Μάιο του 1998 στο συμβούλιο κορυφής στις Βρυξέλλες αποφασίστηκε η ένταξη 11 χωρών στην ΟΝΕ και τον Ιανουάριο του 1999 οι κεντρικές ισοτιμίες των χωρών που είχαν ενταχθεί στην ΟΝΕ κλείδωσαν και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ξεκίνησε τη λειτουργία της.

Τέλος αποφασίστηκε ότι οι Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των χωρών που συμμετείχαν στην ΟΝΕ θα συνέχιζαν να λείτουργούν υπό την εποπτεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας χωρίς όμως να έχουν αρμοδιότητες νομισματικής ή συναλλαγματικής πολιτικής.

Η απόφαση για ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ ελήφθη στις 19 Ιουνίου 2000 ενώ η ισοτιμία της δραχμής με το ευρώ ορίστηκε στις 340,75 δραχμές ανά ευρώ. Τη 1^η Ιανουαρίου του 2001 η Ελλάδα έγινε το δωδέκατο μέλος της Ευρωζώνης και το ευρώ έγινε το επίσημο νόμισμα της ελληνικής οικονομίας

A3.3 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ή αλλιώς ΕΚΤ , ιδρύθηκε το Μάιο του 1998 και μαζί με τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών – μελών αποτελούν το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών(ΕΣΚΤ).

Οι κύριες αρμοδιότητες του ΕΣΚΤ είναι □

- 1- Η χάραξη και η εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής
- 2- Η διενέργεια πράξεων συναλλάγματος για την εφαρμογή της ενιαίας συναλλαγματικής πολιτικής
- 3- Η κατοχή και διαχείριση των επισήμων συναλλαγματικών διαθεσίμων των χωρών – μελών
- 4- Η προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και η διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών.

Η ΕΚΤ έχει το αποκλειστικό δικαίωμα στην έγκριση εκδόσεως τραπεζογραμματιών στη ζώνη του ευρώ. Η ΕΚΤ διοικείται από το διοικητικό συμβούλιο και την εκτελεστική επιτροπή της ΕΚΤ. Πρωαρχικός στόχος της νομισματικής πολιτικής που ασκείται είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Τα μέσα για την άσκηση της πολιτικής είναι

- 1- Οι πράξεις ανοικτής αγοράς , που αποτελούν και το κύριο μέσο της ΕΚΤ σε αυτή τη προσπάθεια. Με τις πράξεις ανοικτής αγοράς επηρεάζεται η ρευστότητα στην αγορά και συνεπώς και τα επιτόκια. Οι πράξεις αυτές σηματοδοτούν την κατελυθυσία της νομισματικής πολιτικής. Για αυτές τις πράξεις η τράπεζα χρησιμοποιεί εργαλεία όπως οι αντιστρεπτές συναλλαγές , οι άμεσες συναλλαγές , η έκδοση χρεωγράφων , οι πράξεις ανταλλαγής νομισμάτων και η αποδοχή προθεσμιακών καταθέσεων.
- 2- Οι πάγιες διευκολύνσεις. Με τις παγιες διευκολύνσεις οριοθετείται το ανώτατο και κατώτατο όριο του επιτοκίου της διατραπεζικής αγοράς. Υπάρχουν , δύο μορφές διευκολύνσεων πάγιου χαρακτήρα , η πάγια διευκόλυνση οριακής χρηματοδότησης και η πάγια διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων διάρκειας μιας ημέρας.
- 3- Οι υποχρεωτικές δεσμεύσεις. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που είναι εγκατεστημένα στις χώρες – μέλη του ευρώ είναι υποχρεωμένα να τηρούν αποθεματικά που ορίζονται σε ένα ποσοστό των καταθέσεών τους αλλά και ορισμένων άλλων στοιχείων του παθητικού τους. Με αυτό το τρόπο επιδιώκεται ο καλύτερος έλεγχος των νομισματικών μεγεθών.

A3.4 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Το κόστος μιας νομισματικής ένωσης προκύπτει από το γεγονός ότι όταν μια χώρα εγκαταλείπει το εθνικό της νόμισμα, αυτόματα παραιτείται από τη χρήση ενός βασικού εργαλείου οικονομικής πολιτικής, χάνοντας τη δυνατότητα εφαρμογής της εθνικής νομισματικής πολιτικής. Οι οικονομικές αρχές των χωρών που διατηρούν τη νομισματική ανεξαρτησία τους, έχουν στη διάθεσή τους αρκετά μέσα νομισματικής πολιτικής.

Στη περίπτωση μιας πλήρους νομισματικής ένωσης η κεντρική τράπεζα μιας χώρας παύει να έχει ισχύ. Αυτό σημαίνει πως μια χώρα που εντάσσεται σε μια νομισματική ένωση δεν είναι πλέον σε θέση να αλλάξει την τιμή του νομίσματός της ή να καθορίζει την ποσότητα του εθνικού της νομίσματος που βρίσκεται σε κυκλοφορία.

Η ανάλυση κόστους-οφέλους μιας ένταξης σε μια νομισματική ένωση από τη πλευρά ενός κράτους έγκειται στη θεωρία των άριστων νομισματικών περιοχών. Η θεωρία αυτή διαμορφώθηκε από τους Mundell, Kennen και McKinnon κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960.

Σε μια νομισματική ένωση λόγω της πολυπλοκότητας του συστήματος αλλά και λόγω της διαφορετικότητας του οικονομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος των χωρών κ.λ.π., υπάρχει η πιθανότητα εμφάνισης ασύμμετρων διαταραχών που απειλούν την οικονομία. Οι ασύμμετρες αυτές διαταραχές είναι ικανές να προκαλέσουν μεγάλες αναταράξεις στο σύνολο της νομισματικής ένωσης και γι αυτό το λόγο θα πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Οι τρόποι αντιμετώπισης των ασύμμετρων διαταραχών μέσα σε μια νομισματική ένωση είναι η αύξηση της ευελιξίας των μισθών και η αύξηση της κινητικότητας της εργασίας. Μετά από μια ασύμμετρη διαταραχή ζήτησης όταν οι μισθοί είναι άκαμπτοι και η κινητικότητα εργασίας περιορισμένη, οι χώρες που συμμετέχουν σε μια νομισματική ένωση δυσκολεύονται να λύσουν το πρόβλημα προσαρμογής περισσότερο από τις χώρες που έχουν διατηρήσει το εθνικό νομισμά τους και μπορούν να προβούν σε υποτιμήσεις ή ανατιμήσεις. Οι εθνικές νομισματικές πολιτικές προσδίδουν κάποια ευελιξία σε ένα σύστημα εξαιρετικά δύσκαμπτο.

Δύο ή περισσότερες χώρες αποτελούν μια άριστη νομισματική ένωση και μπορούν να επωφεληθούν από τη συμμετοχή τους σε μια νομισματική ένωση εάν ικανοποιείται τουλάχιστον η μια από τις ακόλουθες συνθήκες □

- 1- Εφόσον υπάρχει επαρκής ευελιξία μισθών
- 2- Εφόσον υπάρχει επαρκής κινητικότητα εργασίας

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαφορικές διαταραχές ζήτησης θα συμβαίνουν λιγότερο συχνά σε μια νομισματική ένωση με τη πάροδο των ετών καθώς το εμπόριο ανάμεσα στις βιομηχανικές χώρες της ένωσης θα είναι σε μεγάλο βαθμό ενδοκλαδικό και θα βασίζεται στην ύπαρξη οικονομιών κλίμακας και ατελούς αναγωνισμού. Αυτή η δομή εμπορίου οδηγεί σε μια κατάσταση όπου οι περισσότερες διαταραχές της ζήτησης επηρεάζουν τις χώρες αυτές κατά παρόμοιο τρόπο. Έτσι, η συνολική ζήτηση των χωρών θα επηρεάζεται κατά παρόμοιο τρόπο.

Ακόμα οι διαφορές που οφείλονται σε αποκλίσεις στον πληθωρισμό μελλοντικά με τη πάροδο των ετών θα εξαφανιστούν από μια νομισματική ένωση. Επίσης η νομισματική ένωση θα εξαλείψει ορισμένες από τις θεσμικές διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα εθνικά χρηματοοικονομικά συστήματα. Ακόμα οι πιο έντονες διαφορές που είναι αποτέλεσμα των διαφορετικών νομικών συστημάτων θα εξαλειφθούν με μια σύγκλιση των εθνικών νομικών συστημάτων. Το τελευταίο βήμα για την ολοκλήρωση των νομισματικών ενώσεων αποτελεί η πολιτική τους ενοποίηση.

Ο κίνδυνος του υψηλού κόστους προσαρμογής εν όψει των ασύμμετρων διαταραχών στην Ευρώπη μπορεί να μειωθεί με την προώθηση της ευελιξίας της αγοράς αλλά και με την επιτάχυνση της διαδικασίας της πολιτικής ενοποίησης. Με βάση αυτά, οι εθνικές ιδιομορφίες θα μειωθούν όπως επίσης και η εμφάνιση ασύμμετρων διαταραχών εντός της οικονομίας της Ευρωζώνης οδηγώντας την σε μια περίοδο αύξησης του βιοτικού επιπέδου και ευημερίας.

ΜΕΡΟΣ Β ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

B1 – Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΧ ΤΟΥ 2008 ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

B1.1 Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2008

Σε αυτή την ενότητα θα παραθέσουμε τα σημαντικότερα γεγονότα της κρίσης από το 2007 και ύστερα με στόχο να εντυφίσουμε καλύτερα στο συμβάν. Τα πρώτα σημάδια της κρίσης λοιπόν εμφανίστηκαν τον Απρίλιο του 2007.

Τον Απρίλιο του 2007 η New Century Financial μια χρηματοπιστωτική εταιρεία που είχε χορηγήσει επισφαλή στεγαστικά δάνεια χαμηλής εξασφάλισης κύρηξε χρεοκοπία και ο αντίκτυπος έγινε αισθητός σε όλο το χρηματοπιστωτικό τομέα.

Τον Ιούλιο του 2007 η Bear Stearns μια από τις πιο ιστορικές επενδυτικές τράπεζες ανακοίνωσε ότι τα δύο από τα funds της αδυνατούν να καταβάλουν στους επενδυτές τα οφειλόμενα. Ο Ben Bernake επικεφαλής της ομοσπονδιακής τράπεζας ανακοίνωσε ότι η κρίση των επισφαλών δανείων αγγίζει τα 100 δις. Δολάρια. Ενώ τον επόμενο μήνα η BNP Paribas προέβη σε παρόμοια ανακοίνωση με την Bear Stearns. Η ΕΚΤ χορήγησε 200 δις ευρώ μέσα σε σύντομο διάστημα με στόχο να αποτρέψει μια επιδημία χαμηλής ρευστότητας.

Λίγους μήνες μετά, τον Οκτώβριο η UBS ανακοίνωσε την απώλεια 3,4 δις δολαρίων από αγορές CDO, ενώ λίγο καιρό αργότερα η Citigroup παραδέχτηκε ότι οι ζημιές της σε έκθεση στα CDO ανέρχονταν στα 40 δις δολάρια. Τις δύο τράπεζες ακολούθησε σύντομα και η Merrill Lynch. Το Δεκέμβριο, ο Τζόρτζ Μπούς ο πρόεδρος των ΗΠΑ αποφάσισε να περάσει στη μεγαλύτερη κρατική παρέμβαση όλων των εποχών σε οικονομία. Ύστερα από λίγες μέρες η ομοσπονδιακή τράπεζα συντονίστηκε με άλλες πέντε κεντρικές τράπεζες με στόχο να παρέχουν μεγάλη ρευστότητα στην αγορά ούτως ώστε να αντιμετωπιστεί η πιστωτική ασφυξία.

Το κλίμα έδειχνε πολύ βαρύ με το πέρασμα του χρόνου και όλα έδειχναν πως η κρίση που τόσο πολυ είχε ακουστεί μόλις ξεκινούσε. Έτσι τον Ιανουάριο του 2008 η παγκόσμια τράπεζα προέβλεψε πως η παγκόσμια οικονομία είχε μπει σε ύφεση, με αποτέλεσμα τα χρηματιστήρια να πάρουν την κατιούσα και την ομοσπονδιακή τράπεζα να μειώνει το βασικό επιτόκιο στο 3,5%. Ύστερα από έξι μήνες η κυβέρνηση προχωρά στην ενίσχυση και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων Fannie Mae και Freddie Mac με το συνολικό κόστος της βοήθειας που είχε τη μορφή της ένεσης ρευστότητας και εγγυήσεων, ανήλθε στα 5 τρις δολάρια ή αλλιώς το 10% του παγκόσμιου ΑΕΠ.

Λίγους μήνες αργότερα και ύστερα από το κράχ στο χρηματιστήριο του Λονδίνου οι οίκοι Fannie Mae και Freddie Mac κρατικοποιούνται και επίσημα ενώ στο βάθος διαφαίνεται ότι ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό σύστημα βρίσκεται σε κίνδυνο. Λίγες μέρες αργότερα ο κολοσσός της Wall Street η Lehman Brothers ομολογεί ότι έχει υποστεί απώλειες ύψους 3,9 δις δολαρίων κατά τη διάρκεια ενός τριμήνου μονάχα. Στις 15 Σεπτεμβρίου 2008 δηλαδή λίγες μέρες αργότερα η εταιρία θα καταρρεύσει δίνοντας το έναυσμα του ντόμινο της κρίσης, ενώ η AIG την ακολούθησε σχεδόν άμεσα λόγω της εκτεταμένης έκθεσής της στα CDO της Lehman.

Στις 3 Οκτωβρίου του 2008 το κογκρέσο ψήφισε ένα πακέτο σωτηρίας ύψους 700 δις δολαρίων με σκοπό να διατεθούν στο χρηματοπιστωτικό τομέα ύστερα από προσεκτική διαλογή με στόχο την κάλυψη του ιδιοτικού χρήματος που είχε δημιουργήσει ο χρηματοπιστωτικός τομέας με πραγματικό δημόσιο χρήμα. Παράλληλα η Ισλανδική κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι κρατικοποιούσε τις τρεις τράπεζες της χώρας γεγονός που στην ουσία σήμανε τη χρεοκοπία ολόκληρου του τραπεζικού τομέα της χώρας. Η χρεοκοπία της Ισλανδίας είχε παράπλευρες επισπτώσεις στην Ολλανδία και την Βρετανία, χώρες όπου οι τράπεζες της Ισλανδίας ήταν ιδιαίτερα δραστήριες.

Στα τέλη του Οκτωβρίου του 2008 ανακοινώθηκε και επισήμως πως οι ΗΠΑ και η Βρετανία είχαν εισέλθει στη δίνη της ύφεσης. Η χρηματοπιστωτική κρίση λοιπόν είχε μετατραπεί σε κρίση της πραγματικής οικονομίας. Ύστερα από αυτό η ομοσπονδιακή τράπεζα των ΗΠΑ αναγκάστηκε να χαμηλώσει τα επιτόκια από 1,5% στο 1% ενώ μέχρι το Δεκέμβριο του ίδιου έτους το ποσοστό είχε φτάσει το 0.2%.

Τον Νοέμβριο η Τράπεζα της Αγγλίας προχώρησε εκ νέου σε μείωση του βασικού επιτοκίου της ενώ αντίστοιχα έπραξε και η ΕΚΤ. Στη συνέχεια η ευρωζώνη ανακοίνωσε ότι η οικονομία της Ευρώπης βρισκόταν σε ύφεση ενώ ενέκρινε οικονομικό σχέδιο διοχέτευσης 200 δις ευρώ στην ευρωπαϊκή οικονομία. Η Ευρώπη βρισκόταν πλέον και επίσημα στη δίνη της κρίσης. Ακόμα μέχρι το τέλος του έτους του 2008 η αξία των μετοχών στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης είχαν χάσει περισσότερο από 31% της αξίας της κατά τη διάρκεια εκείνης της χρονιάς.

Ο νεοεκλεγείς πρόεδρος Ομπάμα στις ΗΠΑ τον Ιανουάριο του 2009 δήλωσε πως η οικονομία της χώρας ήταν βαριά άρρωστη και ανήγγειλε αύξηση των δημοσίων δαπανών προκειμένου να βοηθηθεί η ανάκαμψη. Η ανεργία στις ΗΠΑ είχε φτάσει στο 7% ενώ ποτέ μετά τη μεγάλη ύφεση δεν είχαν χαθεί τόσες πολλές θέσεις εργασίας. Οι εισαγωγές στις ΗΠΑ μειώθηκαν με άμεσο αποτέλεσμα τη συρρίκνωση των πλεονασμάτων στα εμπορικά ισοζύγια της Γερμανίας, της Ιαπωνίας και της Κίνας.

Η τράπεζα της Αγγλίας εκείνη τη περίοδο μείωσε το βασικό επιτόκιο στο 1.5% ενώ το βρετανικό ΑΕΠ είχε ήδη μειωθεί κατά 1,5% αντίστοιχα, ενώ η κυβέρνηση προχώρησε σε δάνεια 20 δις στερλινών σε μικρές επιχειρήσεις. Αντίστοιχα η γερμανίδα καγκελάρια Angela Merkel ακολούθησε τον ίδιο δρόμο χορηγώντας 50

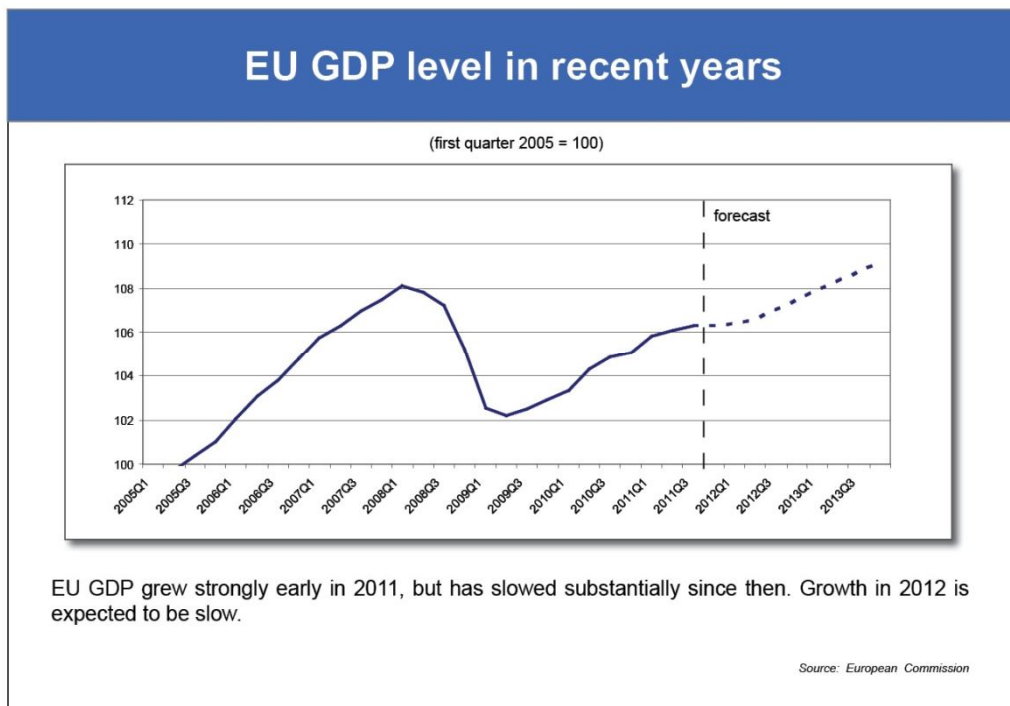
δισ ευρώ ως πακέτο διάσωσης της οικονομίας , τη στιγμή που η ΕΚΤ μείωνε το βασικό της επιτόκιο στο 2%. Τον ίδιο μήνα το ΔΝΤ προχώρησε στην ανακοίνωση ότι ο ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας είχε αποκτήσει αρνητικό πρόσημο για πρώτη φορά μετά το 1945 και ο διεθνής οργανισμός εργασίας προέβλεψε την απώλεια 51 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας παγκοσμίως.

Τον Απρίλιο του 2009 το G20 συνεδρίασε στο Λονδίνο και αποφάσισε να διαθέσει επιπλέον 1,1 τρις δολάρια στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα υπό την αιγίδα του ΔΝΤ το οποίο μερικές μέρες αργότερα υπολόγισε πως το κραχ είχε σαρώσει χρηματοπιστωτικά περιουσιακά στοιχεία αξίας 4 τρις δολαρίων.

Αυτά ήταν τα πρώτα δυνατά πλήγματα που είχε δεχτεί η οικονομία και όλα έδειχναν πως η κρίση είχε αρχίσει και αναμενόταν να βαθύνει σοβαρά , ενώ κανείς δεν ήταν πλέον σε θέση να εκτιμήσει τις συνέπειες που θα είχε παγκοσμίως ή πότε επιτέλους θα μπορούσε να αντιστραφεί το άσχημο οικονομικό κλίμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΑΕΠ ΣΤΑ ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

B1.2 Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

Όταν ξέσπασε η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση οι ευρωπαίοι εταίροι συνειδητοποίησαν ότι οι τράπεζες εντός της ένωσης δεν είχαν μείνει αλώβητοι από τη μανιώδη παραγωγή ιδιωτικού χρήματος του παγκοσμίου χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Ενδεικτικό της κατάστασης ήταν πως η μόχλευση της Wall Street είχε λόγο μόχλευσης 1 προς 35 ενώ οι ευρωπαϊκές τράπεζες έφτασαν να έχουν λόγο μόχλευσης 1 προς 55. Οι γαλλικές τράπεζες υποχρεώθηκαν να παραδεχτούν ότι είχαν επενδύσει τουλάχιστον 33 δις ευρώ σε CDO.

Η ΕΚΤ και τα κράτη – μέλη έσπευσαν να προσφέρουν στις ευρωπαϊκές τράπεζες ότι είχε προσφέρει η κυβέρνηση των ΗΠΑ στις τράπεζές της. Ωστόσο δύο βασικές διαφορές στα συστήματα δημιούργησαν μια νέα κατάσταση για τους ευρωπαίους.

Αρχικά, το δολάριο αποτελεί το παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα με αποτέλεσμα η ομοσπονδιακή τράπεζα να μπορεί στην ουσία να κόβει «λευκές» επιταγές εκ μέρους της Wall Street γνωρίζοντας πως οι συνέπειες στο δολάριο θα είναι αμελητέες τουλάχιστον στο μεσοπρόθεσμο διάστημα. Στατιστικά δεδομένα του ΔΝΤ δείχνουν ότι στα τέλη του 2009 το 62% των παγκόσμιων αποθεματικών ήταν σε δολάρια και από τότε η αναλογία αυτή αυξάνεται εξαιτίας και της ευρωπαϊκής κρίσης τραπεζών – χρέους που διαφάνηκε το 2010.

Η δεύτερη διαφορά έγκειται στην ιδιόρρυθμη αρχιτεκτονική της ευρωζώνης και συγκεκριμένα με το γεγονός ότι τα κράτη – μέλη δεσμεύονται από ένα κοινό νόμισμα ενώ το κρατικό χρέος του κάθε κράτους – μέλους διαχωρισμένο. Έτσι, τα κράτη είναι υπεύθυνα για τις τράπεζές τους ξεχωριστά ενώ παράλληλα απουσιάζει ο μηχανισμός ανακύκλωσης πλεονασμάτων που θα απέτρεπε τη διόγκωση των ενδοκοινωνικών ανισορροπιών.

Μέσα σε αυτό το προβληματικό θεσμικό πλαίσιο που διέπη την Ευρώπη οι εταίροι προσπαθήσαν να αναχαιτίσουν την κρίση και μεταξύ του 2008 και του 2009 «κοινωνικοποίησαν» το τραπεζικό χρέος και το μετέτρεψαν σε δημόσιο με στόχο την αποφυγή της χρεοκοπίας του τραπεζικού συστήματος. Έτσι το κάθε κράτος- μέλος οικοποιήθηκε το χρέος του τραπεζικού τομέα με αποτέλεσμα να επιβαρυνθούν πολύ τα δημοσιονομικά τους και να διογκώνεται το χρέος τους.

Εκείνη την εποχή τα hedge funds αποφάσισαν να χρησιμοποιήσουν τα χρήματα από τα πακέτα βοήθειας για να ασκήσουν κερδοσκοπικές πιέσεις. Καθώς η συμμετοχή στην ευρωζώνη απαγορεύει στις χώρες την υποτίμηση του νομίσματος, οι

τράπεζες έβαλαν στο στόχαστρο τις περισσότερο χρεομένες που αδυνατούσαν να διαχειριστούν την ύφεση και να διαφύγουν από αυτή.

Έτσι λοιπόν αποφάσισαν να στοιχηματίσουν ότι η Ελλάδα, ο πιο αδύναμος κρίκος της ευρωζώνης θα χρεοκοπούσε και στράφηκαν στη δοκιμασμένη λύση των CDS . Όμως η άνοδος των τιμών των CDS που οφειλόταν στα κερδοσκοπικά παιχνίδια των funds αύξαναν τα επιτόκια που έπρεπε να καταβάλει η ελληνική κυβέρνηση με αποτέλεσμα η Ελλάδα να βυθίζεται ακόμα περισσότερο στη κρίση.

Τον Οκτώβριο του 2009 ο νεοεκλεγθείς πρωθυπουργός της Ελλάδας Γιώργος Παπανδρέου ανακοίνωσε ότι το πραγματικό δημοσιονομικό έλλειμμα της χώρας ξεπερνούσε το 12% αντί για το προβλεπόμενο 6% που ήταν ήδη διπλάσιο από το όριο της συνθήκης του Μάαστριχτ.

Μέχρι τον Ιανουάριο του 2010 είχε καταστεί φανερό ότι το ελληνικό κράτος δεν μπορούσε να διαχειριστεί το χρέος του και κατά συνέπεια δεν μπορούσε να αποφύγει τη χρεοκοπία με βάση το πλαίσιο της αρχιτεκτονικής της ευρωπαϊκής νομισματικής ένωσης όπως επίσης και της αρχής της μη διάσωσης κρατών – μελών ενώ ακόμα επικρατούσε ένα δυσμενές υφεσιακό περιβάλλον.

Πριν από το 2008 η Ελλάδα δεν αντιμετώπιζε πρόβλημα στην οικονομία της , τα επιτόκια βρίσκονταν στο ιστορικό χαμηλό του 3,5% και η ελληνική οικονομία είχε ρυθμό ανάπτυξης 4%. Όταν όμως η Ελλάδα επηρεάστηκε από την οικονομική κρίση ο ρυθμός μεγέθυνσης μειώθηκε και τα επιτόκια δανεισμού από τους ιδιώτες άρχισαν να αυξάνονται επικίνδυνα.

Η αποδοχή της κυβέρνησης να αντιμετωπίσει τη κρίση με περιορισμό του ελλείματος μέσω δραστικών περικοπών δημοσίων δαπανών ήταν καταδικασμένη να χειροτερέψει την κατάσταση καθώς έτσι αυξήθηκαν τα επιτόκια δανεισμού κι άλλο αλλά μειώθηκε και περαιτέρω ο ρυθμός της ανάπτυξης. Σε μια περίοδο όπου οι ιδιωτικές δαπάνες-επενδύσεις μειώνονται , η περικοπή μεγάλου μέρους των κρατικών επενδύσεων μειώνει ακόμα πιο γρήγορα το άθροισμα ιδιωτικών και δημοσίων κεφαλαίων με άμεσο αποτέλεσμα τη συρρίκνωση του ΑΕΠ.

Όταν η ελληνική κυβέρνηση ζήτησε τη βοήθεια της ευρωζώνης εισέπραξε αρνητική απάντηση στο ενδεχόμενο διάσωσης της χώρας και στη μείωση των επιτοκίων δανεισμού. Το αποτέλεσμα έφερε την Ελλάδα επί πέντε μήνες να δανείζεται από τις αγορές με τοκογλυφικά επιτόκια με αποτέλεσμα η χώρα να βυθίζεται όλο και περισσότερο στην ύφεση.

Τελικά στις 2 Μαΐου του 2010 η ευρωζώνη , η ΕΚΤ και το ΔΝΤ συμφώνησαν να χορηγήσουν στην Ελλάδα δάνειο ύψους 110 δις ευρώ για την κάλυψη των αναγκών της. Η δανειακή αυτή συμφωνία είχε δύο όρους , την αυστηρή λήψη στις δημόσιες δαπάνες η οποία σε καιρό ύφεσης εγκυόταν περαιτέρω ύφεση. Ο δεύτερος όρος ήταν τα πολύ υψηλά επιτόκια δανεισμού.

Έτσι αντι για πτώχευση του κράτους και σταση πηρωμών η ελληνική οικονομία αντιμετώπισε την απόλυτη σταση επενδύσεων. Αυτή η σταση επενδύσεων εκανε ακόμα πιο σιγουρη μια πιθανη χρεοκοπία στο μελλον,

Ως εκ τουτου η κριση συνεχίζεται και θα συνεχισει ετσι εως ουτου η ευτωπη κατανοησει τι συνεβη και αποφασισει να δρασει συλλογικα και αποτελεσματικα εναντιων των πραγματικων αιτιων της κρισης.

B1.3 Η ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ

Η οικονομική κρίση του 2008 αρχικά εκδηλώθηκε στην Αμερική και σύντομα μεταφέρθηκε και επηρέασε ολόκληρη την Ευρώπη αλλά και τον υπόλοιπο κόσμο έχοντας σοβαρό αντίκτυπο στην παγκόσμια οικονομία.

Στην Ευρώπη έγινε πολύ αργά κατανοητό ότι οι τράπεζες και ολόκληρο το Ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα είχαν πέσει στη παγίδα των τοξικών χρεογράφων. Το Ευρωπαϊκό σύστημα αποδείχτηκε διατρητό και ώθησε την ηγεσία της ένωσης να προχωρήσει στη χορήγηση τεραστίων χρηματικών ποσών για να αποσωβήσει την δαιφαινουσα χρεοκοπία και τις συνέπειες αυτής.

Συνεπώς η κρίση του δημοσίου χρέους στην ευρωζώνη αποτέλεσε άμεση συνέπεια της κρίσης του τραπεζικού τομέα καθώς τα χρηματικά ποσά που δαπανήθηκαν για τη διάσωσή του αύξησαν πολύ τα ελλείματα και κατά συνέπεια τα χρέη των κυβερνήσεων, ενώ ακόμα ένα κομμάτι από τη κρατική χορήγηση δεν αξιοποιήθηκε ορθώς από τις τράπεζες καθώς χρησιμοποιήθηκε για άσκηση κερδοσκοπικών πιέσεων εις βάρος κρατών – μελών της Ευρωζώνης.

Η τρίτη διάσταση της κρίσης στην ευρωζώνη είναι η στάση επενδύσεων εντός της Ευρωπαϊκής οικονομίας ως αποτέλεσμα της ήδη υπάρχουσας ύφεσης στην πραγματική οικονομία αλλά και της δραματικής μείωσης των δανείων που χορηγεί ο τραπεζικός κλάδος στις Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

Οι τρεις αυτές διαστάσεις αποτελούν την ακτινογραφία στην Ευρωπαϊκή Ένωση της κρίσης και καμία περαιτέρω ανάλυση δεν μπορεί να καταστεί εφικτή και επιτυχημένη εάν δεν ληφθούν τα παραπάνω ως δεδομένα. Οι τρεις αυτές διαστάσεις αλληλεπιδρούν και επηρεάζονται μεταξύ τους καθώς είναι άρρηκτα συνδεδεμένες.

B1.4 ΚΡΙΣΗ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Η δημοσιονομική πολιτική των κρατών ασκείται κυρίως με μεταβολές στα μεγέθη του κρατικού προϋπολογισμού. Ο γενικός προϋπολογισμός αποτελείται από δύο επιμέρους προϋπολογισμούς, τον τακτικό και το προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων.

Ο τακτικός προϋπολογισμός περιλαμβάνει όλα τα έσοδα του δημοσίου εκτός από τα έσοδα από επενδύσεις και όλες τις δαπάνες, εκτός από τις δαπάνες για επενδύσεις. Ο προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων περιλαμβάνει τα έσοδα και τις δαπάνες που σχετίζονται με τις δημόσιες επενδύσεις.

Οι πληρωμές χρεολυσίων και οι εισπράξεις από δάνεια δεν περιλαμβάνονται στα έσοδα ή τις δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού, ενώ η πληρωμή των τόκων για την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους περιλαμβάνεται στις δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού.

Στη χώρα μας επί πολλά έτη ο κρατικός προϋπολογισμός της χώρας μας παρουσίαζε σχετικά μεγάλα ελλείματα. Επιπλέον κατά την εφαρμογή του υπήρχαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των εισπράξεων και των πληρωμών που είχαν προβλεφθεί και εκείνων που τελικά πραγματοποιούνταν. Συνήθως τα έσοδα ήταν μικρότερα από τις προβλέψεις και οι δαπάνες υψηλότερες.

Τα ελλείματα των κρατών συνήθως καλύπτονται με εξωτερικό δανεισμό. Σε περίπτωση που το έλλειμα είναι μεγάλο, τότε το δημόσιο χρέος διογκώνεται, ενώ με τη σειρά τους οι ανάγκες για την πληρωμή των τόκων για το εν λόγω χρέος διογκώνουν τα δημοσιονομικά ελλείματα των επόμενων ετών.

B1.5 ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ή αλλιώς ισοζύγιο πληρωμών) μιας χώρας υποδηλώνει τη θέση μιας χώρας στις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Οι συναλλαγές που καταγράφονται στο ισοζύγιο αφορούν εισαγωγές και εξαγωγές της χώρας όπως και πληρωμές προς ή από την αλλοδαπή. Όπως και στη περίπτωση κάθε λογαριασμού, έτσι και εδώ χρησιμοποιείται το σύστημα της διπλής εγγραφής

Εφόσον το ισοζύγιο είναι θετικό τότε οι συναλλαγματικές εισπράξεις υπερβαίνουν τις συναλλαγματικές πληρωμές. Το πλεόνασμα αυτό μπορεί είτε να επενδυθεί είτε να παρακρατηθεί ως ξένο συνάλλαγμα από την κεντρική τράπεζα της εκάστοτε χώρας.

Εφόσον το ισοζύγιο είναι αρνητικό, τότε η χώρα εμφανίζει έλλειμα και πρέπει να το καλύψει είτε με δανεισμό από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές είτε με ξένες άμεσες επενδύσεις στο εσωτερικό της.

Το ισοζύγιο πληρωμών στην ελληνική οικονομία τα τελευταία χρόνια ήταν ιδιαίτερα ελλειματικό και αυτό ήταν και το αρχικό πρόβλημα της οικονομίας της χώρας μας. Μέσω του ελλειματικού ισοζυγίου πληρωμών η χώρα έβλεπε το δημόσιο χρέος να αυξάνεται και δανειζόταν εκ νέου για να καλύψει τις κεφαλαιακές της ανάγκες. Κατά κύριο λόγο στην ελληνική οικονομία το εμπορικό ισοζύγιο ήταν ελλειματικό καθώς οι εισαγωγές ξεπερνούσαν τις εξαγωγές. Το θετικό ισοζύγιο υπηρεσιών και ο κλάδος του τουρισμού αποτελούν τη κύρια πηγή των συναλλαγματικών εισπράξεων για την ελληνική οικονομία.

B2 – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΚΡΙΣΗΣ

B2.1 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΚΡΙΣΗΣ

Η ευρωζώνη βρίσκεται στο στάδιο της ύφεσης όμως σε κάθε περίπτωση μπορεί να ανταποκριθεί στις δυσκολίες και να αντιμετωπίσει το πρόβλημα , εφόσον επιλέξει με τα σωστά κριτήρια το δρόμο ανάκαμψης που θα ακολουθήσει.

Η Ευρώπη παρέβλεψε το τρόπο με τον οποίο η κρίση χρεούς συσχετίζεται με τη κρίση του τραπεζικού τομέα με αποτέλεσμα να βρεθεί προ εκπλήξεων όταν η οικονομική κρίση πέρασε τον Ατλαντικό ωκεανό και ήρθε στις ακτές της,

1 - Έτσι , για να αντιμετωπίσει τη κρίση πρέπει να εξυγιάνει το τραπεζικό τομέα της , να αντιμετωπίσει το πρόβλημα των μεγάλων κρατικών χρεών της , να ιδρύσει ένα μηχανισμό ανακύκλωσης πλεονασμάτων και να επεξεργαστεί την ιδιόρρυθμη αρχιτεκτονική της με στόχο την εξέλιξη αυτής σε ένα σύστημα που θα μπορούσε να βοηθήσει το σύνολο των κρατών της να ανταποκριθούν σε ένα νέο μεγάλο οικονομικό πρόβλημα.

Για να γίνει εφικτή η αντιμετώπιση της ύφεσης η ευρωζώνη πρέπει αρχικά να στραφεί στη γενεσιουργό αιτία. Έτσι, δεν θα ήταν υπερβολή να αναφέρουμε ότι η ευρωζώνη πρέπει να αναθερώσει το τρόπο λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού της τομέα. Η ενοποίηση του τραπεζικού της τομέα λοιπόν αποτελεί πρωταρχικό στόχο για τους ηγέτες της ένωσης εφόσον αυτοί επιθυμούν μια επίλυση στο ζήτημα της ύφεσης. Η ενοποίηση του τραπεζικού τομέα της Ευρώπης μπορεί να φέρει τη σωστή επιτήρηση του κλάδου. Η επιτήρηση των τραπεζών είναι πρωταρχικό ζήτημα για όλες τις καπιταλιστικές χώρες πλέον καθώς αποδείχθηκε πως χωρίς επιτήρηση και με την δημιουργία παραγώγων ανανεώσιμα οδηγηθήκαμε στο πρόβλημα που μας απασχολεί.

Ακόμα , η ευρωζώνη θα μπορούσε να βοηθήσει οικονομικά οποιαδήποτε ιδρύματα εμφανίζουν πρόβλημα ανταλλάσσοντας τις μετοχές τους με κεφάλαια από τον πρόσφατα δημιουργημένο EFSF με στόχο να καλύψουν τα ανοίγματά τους και στο τέλος να μπορέσουν και πάλι να λειτουργούν με υγιή τρόπο. Εφόσον εξυγιανθούν τα ιδρύματα μπορεί το EFSF να διοχετεύσει και πάλι τις μετοχές τους σε ιδιώτες στην αγορά επιστρέφοντας με τόκο τα κεφάλαια στους φορολογουμένους.

2 - Με τη βοήθεια της δικής της τράπεζας , της ΕΚΤ ως μοχλός μπορεί η ένωση να καταφέρει να μειώσει το συνολικό χρέος της θέτοντας έτσι το χρέος των κρατών – μελών που αντιμετωπίζουν πρόβλημα σε βιώσιμη πορεία. Η ΕΚΤ μπορεί να δανειστεί από τις αγορές και από ιδιώτες κεφάλαια εκδίδοντας ομόλογα για να εξυπηρετήσει το χρέος κάθε κράτους μέλους, Τα ομόλογα θα πρέπει να αποπληρωθούν σε βάθος

χρόνου από το κράτος- μέλος με επιτόκια βολικά που θα έχει ήδη εξασφαλίσει η ΕΚΤ λειτουργώντας ως μεσάζων στην όλη διαδικασία.

3 - Η ευρώπη μπορεί να κινηθεί και με άλλους τρόπους καθώς διαφαίνεται μετά τη κρίση ότι η παρουσία ενός μηχανισμού ανακύκλωσης πλεονασμάτων είναι αναγκαία και απαραίτητη. Η ευρωζώνη προς το παρόν δε διαθέτει τέτοιο μηχανισμό. Το πρόβλημα των νομισματικών ενώσεων έγκειται στο απλό γεγονός ότι τα ισοζύγια των εμπορικών και κεφαλαιακών ροών παραμένουν σε ανισορροπία για δεκαετίες. Έτσι, κάποιες χώρες έχουν πάντοτε πλεονάσματα στις εμπορικές συναλλαγές τους και άλλα εμφανίζουν εμπορικά ελλείματα. Με δεδομένο ότι αυτά τα εμπορικά ελλείματα είναι παντοτινά κάπως θα πρέπει να χρηματοδοτούνται αλλιώς οι οικονομίες της Βρετανίας των ΗΠΑ και της Γερμανίας θα αποσταθεροποιηθούν έχοντας αρνητικό αντίκτυπο σε όλη την επικράτειά τους όπως επίσης και στο σύνολο των νομισματικών ενώσεών τους.

Όταν κάθε κράτος έχει το δικό του νόμισμα η εξισορρόπηση επέρχεται μέσω της σταδιακής αλλαγής στην ισοτιμία της όμως, σε νομισματικές ενώσεις όπου υφίσταται ένα μοναδικό ενιαίο νόμισμα είναι απαραίτητος ένας άλλος τρόπος για να αμβλύνονται οι εντάσεις που προκαλούνται από τις ανισοροπίες που εμφανίζονται στα εμπορικά ισοζύγια των χωρών. Αυτός ο τρόπος θα μπορούσε να είναι ένας μηχανισμός ανακύκλωσης πλεονασμάτων εντός της ευρωζώνης ο οποίος θα μπορεί να μεταφέρει κεφάλαια από τη μια χώρα στην άλλη ή ακόμα καλύτερα θα μπορεί αυτά τα κεφάλαια να τα επενδύσει σε παραγωγικές δραστηριότητες εντός των ελλειματικών κρατών – μελών με στόχο την παραγωγή πλεονάσματος αλλά και την εξυγίανση της οικονομίας.

Η διαφορά της επιτυχίας της ώνης του δολαρίου έναντι της ζώνης του ευρώ ίσως προκύπτει από αυτή την ανάγκη, καθώς οι ΗΠΑ διαθέτουν τουλάχιστον δυο μηχανισμούς ανακύκλωσης πλεονασμάτων ενώ η Ευρώπη κανένα. Χωρίς τουλάχιστον ένα μηχανισμό ανακύκλωσης πλεονασμάτων η Ευρώπη θα εξακολουθήσει να μη μπορεί να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες εντός των τειχών της και ίσως τελικά να μη μπορέσει να αντεπεξέλθει στις προσδοκίες με αποτέλεσμα κάποια στιγμή το εγχείρημα να καταρρεύσει.

Το ρόλο του νέου μηχανισμού ανακύκλωσης πλεονασμάτων θα μπορούσε να διαδραματίσει η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων σε συνεργασία με την ΕΚΤ ώστε να εκπονήσει ένα σχέδιο, ένα άλλο new deal όπως αυτό της δεκαετίας του 1940 στην Αμερική. Το πακέτο αυτό θα μπορούσε να είναι της τάξης του 8% του ΑΕΠ της ευρωζώνης και θα μπορούσε να επενδυθεί παραγωγικά με τη χρηματοδότησή του να γίνεται από κοινού από την ΕΤΕ και την ΕΚΤ με ποσοστά εξημισίας. Τα ποσά των επενδύσεων θα μπορούν να αποπληρωθούν από τις χρηματοδοτούμενες επενδυτικές δραστηριότητες.

Εφόσον όλα αυτά γίνουν πράξη η ένωση μπορεί να αποκτήσει ένα μηχανισμό ανακύκλωσης πλεονασμάτων που θα διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο

στην οικονομική της ευημερία αλλά και στη προσπάθεια που καταβάλει η ένωση για τη διαφυγή από το δαίδαλο της κρίσης.

Συμπερασματικά τα δύο πρώτα βήματα θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν την κρίση του τραπεζικού τομέα στην Ευρώπη ενώ το τρίτο θα μπορούσε να καταστήσει την Ευρώπη βιώσιμη και ικανή να διαφύγει από τη κρίση

ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ

Μία από τις προτάσεις αντιμετώπισης της κρίσης αποτελεί και η επιλογή της ευρωπαϊκής πολιτικής ενοποίησης. Σε μια νομισματική ένωση ο κίνδυνος του υψηλού κόστους προσαρμογής εν όψει των ασύμμετρων διαταραχών μπορεί να μειωθεί είτε με το να καταστούν οι αγορές πιο ευέλικτες έτσι ώστε να μπορούν οι ασύμμετρες διαταραχές να προσαρμοστούν καλύτερα, είτε με την επιτάχυνση της διαδικασίας της πολιτικής ενοποίησης της νομισματικής ένωσης. Αυτό θα μειώσει τις εθνικές ιδιομορφίες και συνεπώς την εμφάνιση ασύμμετρων διαταραχών που έχουν πολιτική ή θεσμική προέλευση.

Ακόμα με τη πολιτική ενοποίηση δίνεται η δυνατότητα στην ηγεσία της ένωσης να καθορίσει την πολιτική της με ένα ενιαίο και ισχυρό τρόπο με στόχο τη καλύτερη οργάνωση της πολιτικής της ένωσης και με αποτέλεσμα την απλοποίηση των διαδικασιών λήψης αποφάσεων που βοηθά και στην μείωση του χρόνου αντίδρασης της ηγεσίας σε ξαφνικά ζητήματα.

Τα περισσότερα οφέλη αναμένεται να προκύψουν από την προώθηση της πολιτικής ενοποίησης της Ευρώπης και την εναρμόνιση των θεσμών, των νόμων και των κανονισμών. Οι εξελίξεις αυτές οι οποίες ευνοούνται από την κυκλοφορία του ευρώ θα τονώσουν τον ανταγωνισμό και θα οδηγήσουν σε άνοδο του επιπέδου οικονομικής ευημερίας. Έτσι το βιοτικό επίπεδο για τους κατοίκους της Ευρώπης θα βελτιωθεί γεγονός που αποτελεί πρωταρχικό στόχο.

Τέλος εάν το ευρώ ισχυροποιηθεί και και εξελιχθεί σε πραγματικά παγκόσμιο νόμισμα θα προκύψουν πρόσθετα οφέλη από την αύξηση των κυβερνητικών εσόδων και την ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού τομέα της Ευρώπης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο απώτερος σκοπός μιας εργασίας είναι η κατάληξη σε ορθά συμπεράσματα στο αντικείμενο που επεξεργαζόμαστε. Στην εργασία αυτή αναλύουμε το ζήτημα της ευρωπαϊκής κρίσης με στόχο να καταλήξουμε σε ορισμένα συμπεράσματα τα οποία μπορούν να προταθούν στόχο την αντιμετώπιση της κρίσης που ταλανίζει την Ευρώπη.

Ύστερα από την ανάλυση των μακροοικονομικών υποδειγμάτων των ιστορικών στοιχείων της Ευρωπαϊκής ένωσης αλλά και της κρίσης, καταλήγουμε στο σημείο εξαγωγής συμπερασμάτων.

Στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας παραθέτουμε τις δικές μας προτάσεις για την ορθή αντιμετώπιση της κρίσης. Αυτές είναι η δημιουργία ενός μηχανισμού ανακύκλωσης πλεονασμάτων, η ενοποίηση του τραπεζικού τομέα και η λειτουργία της ΕΚΤ ως μοχλού μείωσης του δημοσίου χρέους. Ο μηχανισμός ανακύκλωσης πλεονασμάτων δεν υφίσταται αυτή τη στιγμή στην Ευρώπη και τον καιρίο αυτό ρόλο μπορεί να τον εκτελέσει η ΕΤΕ (ευρωπαϊκή τράπεζα επενδύσεων) ώστε να ισοσκελίζονται τα ελλειμματικά ισοζύγια με αντίστοιχα ποσά που θα επιφέρουν ανάπτυξη και ευημερία στην ένωση. Αντίστοιχα η ενοποίηση του τραπεζικού τομέα θα καταργήσει τα σύνορα μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και θα επιφέρει ένα υγιές και ισχυρό τραπεζικό τομέα για την ένωση με απώτερο σκοπό την ευημερία στην ένωση καθώς οι τράπεζες είναι αυτές που ρυθμίζουν και βοηθούν στη ρευστότητα μεταξύ των χωρών της ένωσης.

Ακόμα ένα σημαντικό συμπέρασμα που έχουμε καταλήξει είναι ότι η διάρθρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι η κατάλληλη ώστε να μπορεί η Ε.Ε. να αντεπεξέλθει στα προβλήματα της κρίσης. Η θεωρία των άριστων νομισματικών περιοχών που έχουμε αναλύσει στο τρίτο κεφάλαιο μας παρέχει τη γνώση για την ορθή νομισματική ένωση των χωρών. Με βάση λοιπόν τη θεωρία καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι ολοκληρωμένη σε όλους τους τομείς της. Επιτακτική και απαραίτητη κρίνεται η ευρωπαϊκή πολιτική ενοποίηση η οποία θα αποφέρει στην Ευρώπη την κατάλληλη κεντρική ηγεσία και οργάνωση με στόχο την άμεση εφαρμογή της πολιτικής με σκοπό την αντιμετώπιση των προβλημάτων που θα εμφανίζονται. Ακόμα μια ευρωπαϊκή πολιτική ενοποίηση θα προσφέρει ένα νέο αέρα στην Ευρώπη και ένα νέο ακόμα καλύτερο βιοτικό επίπεδο για τους κατοίκους της.

Οι κρίσεις στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα εμφανίζονται πάντοτε και θα συνεχίσουν διαρκώς να εμφανίζονται. Αυτό που έχουμε εμείς να κάνουμε είναι να διδασκόμαστε από αυτές σε όλα τα επίπεδα και να βγάζουμε ορθά και στοχευμένα

συμπεράσματα ούτως ώστε να βελτιώσουμε τη διορατικότητά μας στο ζήτημα των κρίσεων αλλά και να μπορούμε να είμαστε πιο έτοιμοι στο μέλλον όπως επίσης και να μάθουμε να τις αντιμετωπίζουμε στην πηγή τους με στόχο την μελλοντική αποφυγή των δεινών που οι κρίσεις επιφέρουν στην εκάστοτε κοινωνία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Stieglitz J. (1988). Η οικονομική του δημόσιου τομέα. Εκδόσεις κριτική επιστημονική βιβλιοθήκη

Βαρουφάκης Γ. (2012) . Παγκόσμιος Μινώταυρος , οι πραγματικές αιτίες της κρίσης, Αθήνα , εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη

Πετράκη Κώττη Α. και Κώττης Γ. (2008) . Σύγχρονη μακροοικονομική.Αθήνα Εκδόσεις Ε.Μπένου.

Λούκα Τ. Κατσέλη (2002) . Μακροοικονομική Ανάλυση και ελληνική οικονομία Αθήνα , Εκδόσεις Γεώργιος Δαρδάνος

Επενδυτής – ιστορικό αρχείο (2013) . Δάνεια – κρίσεις – χρεοκοπίες . Η μαύρη οικονομική ιστορία του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα.

Νουριέλ Ρουμπινί (2010) . Η οικονομία της κρίσης . Μάθημα εκτάκτου ανάγκης για το μέλλον του χρήματος. Εκδόσεις Civitas.

Θαλασσινός Ε. και Σταματόπουλος Θ. (1998) . Διεθνή οικονομικά .Αθήνα Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης

De Grauwe P. (2008). Τα οικονομικά της νομισματικής ένωσης.

Εκδόσεις Παπαζήση.

Bénassy-Quéré A , Benoît C, Jacquet P & Pisani-Ferry J .(2009).
The Crisis: Policy Lessons and Policy Challenges

Χαρδούβελης Γ . (2013) . Ελληνική κρίση και τραπεζικό σύστημα..Επιστημονική
ημερίδα σε θέματα ανταγωνισμού ρύθμισης και χρηματαγορών.

www.economica.gr/files/dima_crisis.pdf

www.europa.eu.

www.imf.org

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

<http://www.oecd.org/>

<http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>

